

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла ДРАГОМАНОВА
Історичний факультет
Кафедра історії міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр» на тему:

«Політика ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни»

Студентки 2 МІМВЗ (з) групи спеціальності:
291 Міжнародні відносини
Адаменко Тетяна Сергіївна

Науковий керівник:
Цибух Валерій Іванович,
кандидат філософських наук, професор

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ЕКТС _____

Голова комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	7
1.1. Характеристика зовнішньої політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни.....	7
1.2. Характеристика зовнішньої політики України щодо ЄС в умовах повномасштабної російсько-української війни.....	20
Висновки до першого розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	32
2.1. Політична допомога ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни.....	32
2.2. Економічна допомога ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни.....	42
2.3. Гуманітарна допомога ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни.....	49
Висновки до другого розділу.....	58
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	60
3.1. Проблемні аспекти політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни.....	60
3.2. Напрями та перспективи розвитку політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни.....	65
Висновки до третього розділу.....	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. унікальний міжнародний актор Європейський Союз, що реалізує свою зовнішню політику завдяки об'єднанню держав та спільними зусиллями його членів.

Війна, в яку потрапила Україна, стала несподіванкою безпосередньо як для самої держави, а також для інших країн, які стоять на захисті демократичних цінностей. Починаючи з 2014 р., коли було анексовано Крим та захоплено території східної частини України – Луганщину та Донеччину з 24 лютого 2022 р. почалося повномасштабне вторгнення військ Російської Федерації на територію незалежної України.

На сьогодні Україна стикається з великою кількістю труднощів, пов'язаних із політичним, економічним, соціальним характером, однак найголовніше – це загибелі великої кількості людей як цивільних, так і військових. Мільйони українців були змушені покинути свій дім та виїхали в інші країни, намагаючись знайти прихисток. Україна не може впоратися з цими труднощами самотійно, зовнішня підтримка необхідна. Дуже вагомою являється допомога Україні з боку даного співтовариства в умовах повномасштабної російсько-української війни. Надання притулку українським громадянам, що опинилися на території ЄС та підтримка людей у якості забезпечення житлом, роботою, фінансами, необхідними для життя складовими. Крім того, допомога Україні охоплює економічну сферу, військову, політичну та сфери загального функціонування країни.

Критичні зміни, що відбулися у політиці ЄС щодо України з 2014 р. дають можливість сьогодні, в умовах повномасштабної російсько-української війни, по іншому відчувати себе Україні, набагато більше отримувати допомогу та стати на крок вище до набуття членства у ЄС, досягнувши цілі, поставленої з початком незалежності та якомога швидше закінчити цю страшну війну.

Четвертий рік повномасштабної російсько-української війни зфштовхнув із колосальними змінами у ставленні певних країн до України. Актуальність

теми мого дослідження зумовлена зміною політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни, бо з її початком міжнародні відносини України та ЄС зазнавали позитивних та проблемних аспектів.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини між ЄС та Україною.

Предмет дослідження: політика ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни.

Мета дослідження – на основі аналізу міжнародних відносин між ЄС та Україною можна виокремити проблемні аспекти політики Європейського Союзу щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни, а також визначити шляхи їх вирішення

Для досягнення поставленої мети були здійснено вирішення таких завдань як:

- охарактеризовано зовнішню політику Європейського Союзу щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни.
- проаналізовано специфіку політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни.
- висвітлено ключові проблемні аспекти політики Європейського Союзу щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни
- визначено основні напрями та перспективи розвитку взаємовідносин ЄС та Україною в умовах російської агресії.

Рівень наукової розробленості проблеми демонструє активну зацікавленість дослідників у вивченні різних аспектів міжнародної співпраці між Україною та ЄС. Серед провідних авторів можна виділити: Івасечко О.Я., Цебенко О.О., які досліджували роль ЄС у наданні допомоги Україні під час повномасштабної агресії (2023)); Горюнову Є. О. «Зовнішня політика ЄС у контексті російсько-української війни (2014-2022 рр.)»(2022))[45]; Блощинського А. А. («Шлях України до Європейського Союзу: реальні кроки і подолання цих перешкод»(2018)); Віднянського С. («Україна — Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр.»)(2022)); Крім того слід згадати

роботи Приходька А. А. («Євроінтеграційні процеси в Україні: становлення та розвиток»); а також Лікарчука Д. С. («Європейський Союз та Україна: перспективи та проблеми адаптації» (2019)); основи співробітництва України та Європейського Союзу розглядав В. О. Корнієнко; правові засади політики безпеки України в умовах Євроінтеграції розглянула у своїй праці Загуменна Ю. О., міжнародно-правовий аспект впливу російсько-української війни на процеси євроінтеграції в контексті набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС було вивчено Тимощуком О. Г. та ін. Варто зазначити, що деякі питання політики ЄС щодо України у період повномасштабної російсько-української війни вимагають подальшого розгляду.

Джерела дослідження включають вітчизняні та міжнародні правові акти що стосуються процесів становлення та розвитку міжнародної політики Європейського Союзу та України. Серед них розглядаються угоди про співпрацю в різних сферах, таких як конвенції та інші документи.

Гіпотеза дослідження припускає, що трансформація та динамічність політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни суттєво впливає не лише на розвиток міжнародних відносин на європейському континенті, а й набуває глобального резонансу.

Наукова новизна роботи полягає в аналізі особливостей політики ЄС стосовно України в контексті триваючого військового конфлікту.

Теоретико-методологічною основою дослідження є принципи науковості та об'єктивності у вивченні політики ЄС стосовно України в умовах російсько-української війни. Використовувалися різноманітні джерела, включаючи наукову літературу, навчальні матеріали, статті у фахових виданнях, матеріали наукових конференцій, збірники наукових праць, електронні ресурси, а також офіційні вебсайти представництв ЄС в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених цілей застосовано комплекс методів, визначених об'єктом, предметом, метою та завданнями дослідження. Серед загальнонаукових методів дослідження використано такі як:

- аналіз (сприяв здійсненню теоретичних засад дослідження політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни (п.п. 1.1, п.п. 1 2);

- синтез використовувався для систематизації інформації щодо аспектів політичної гуманітарної та економічної допомоги ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни (п.п. 2.1, п.п. 2 2, п.п 2 3.);

- індукція для визначення проблемних аспектів політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни (п.п.3.1);

- дедукція для окреслення напрямів та перспектив розвитку політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни (п.п. 3.2);

- узагальнення для написання загальних висновків до кваліфікаційної роботи.

Для всебічного вивчення процесів, що формують та визначають політику ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни, було застосовано такі спеціально-наукові методи, зокрема івент-аналіз, контент-аналіз та медіа-моніторинг, це дало змогу яких здійснити деталізований і точний аналіз зовнішньої політики ЄС стосовно України, та виокремити ключові тенденції й факти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки роботи були представлені під час V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції міжнародних відносин», яка відбулася 20 грудня 2024 року. Тези доповіді на тему «Політика ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни». С. .

Структура роботи. Магістерська робота включає вступ, три розділи з сімома підрозділами, висновки та список використаних джерел, що налічує 76 найменувань. Загальний обсяг дослідження становить 88 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

1.1. Характеристика зовнішньої політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни

З початку повномасштабної російсько-української війни усією світовою спільнотою було спрямовано зусилля на допомогу Україні у протистоянні агресору, який здійснив віроломний напад на суверенну територію незалежної європейської держави. Більшістю країн, міжнародних організацій і інституцій висловлено підтримку та захист щодо України, засуджено агресію росії проти нашої держави та надано суттєву політичну, економічну, фінансову та військову допомогу [26, с. 136]. ЄС надає підтримку Україні з перших днів повномасштабної війни.

ЄС на світовій арені виступає колективним, принципово новим актором глобального управління. Україну та держави ЄС вже багато століть об'єднує тісний взаємозв'язок у політичному, культурному та торгово-економічному ключі. У даний час відносини між Україною та ЄС носять більш насичений та різноманітний характер. Економічна сфера в Україні функціонує завдяки першості ЄС у таких напрямках як: торговому, інвестиційному науково-технічному та культурному співробітництві; реалізації спільних проектів у сферах надання гуманітарної підтримки, безпековій сфері, охорони навколишнього середовища та стратегічного планування [28, с. 41-49].

Зазначимо, що відносини України та ЄС почалися задовго до війни росії проти України 2014 р., цьому передувала співпраця практично з моменту отримання Україною незалежності. Офіційно початком міжнародних відносин України з ЄС слід вважати грудень 1991 р. У той час Міністром закордонних справ Нідерландів надіслано офіційне звернення до Уряду України, у якому висловлено від імені ЄС позицію щодо визнання незалежності України. У свою чергу Україна оголосила намір щодо розвитку відносин з ЄС, який закріпила

закріплений Верховна Рада України у Постанові від 02.07.1993 р. Документ містив положення щодо визначення перспективної мети української зовнішньої політики, фундаментальними засадами якої є членство України в ЄС. Основною умовою реалізації зазначеного напрямку зовнішньої політики України визначено збереження та підтримку національним інтересам суверенної держави [18].

Угодою про партнерство та співробітництво від 14.06.1994 р. відбулося перше закріплення правової основи співробітництва України та ЄС у таких сферах: політичній, торгівельно-економічній та гуманітарній. Тому й нині, в умовах повномасштабної російсько-української війни, контекст напрямків зовнішньої політики ЄС щодо України зберігся. Маємо вказати на визначення між Україною та ЄС таких напрямків співробітництва, що відповідають напрямкам розвитку таких галузей (Рис. 1.1):

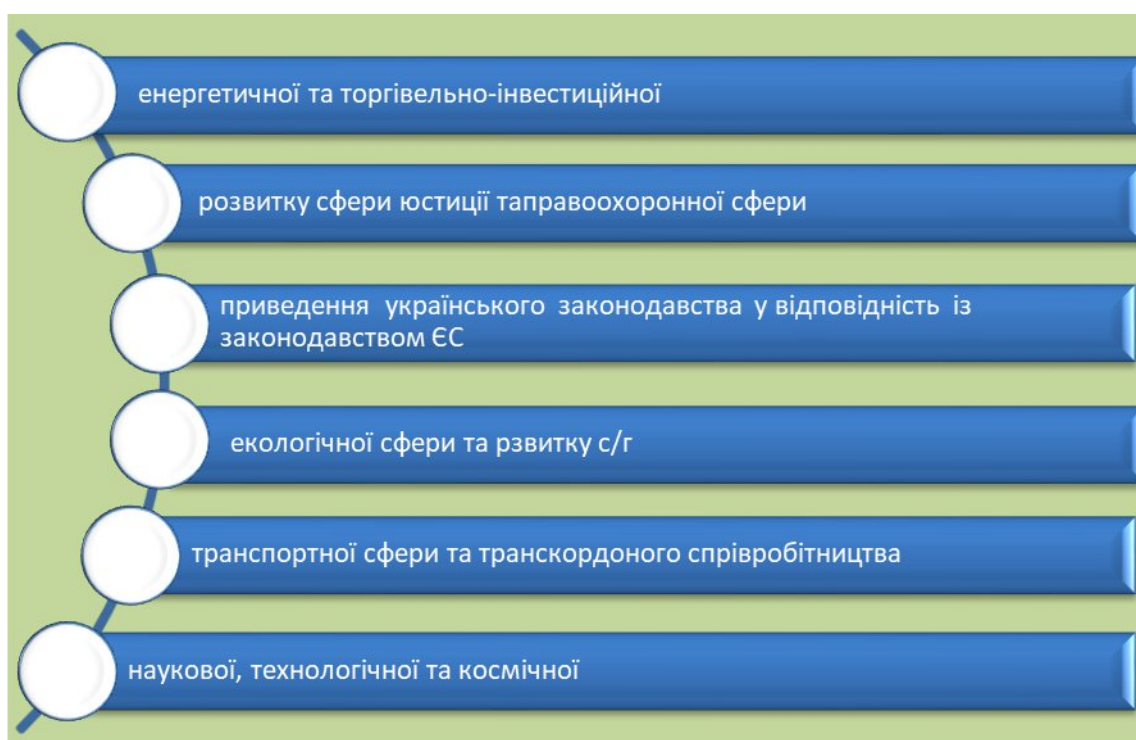

Рис. 1.1 – Напрямки співпраці між Україною та ЄС

Джерело: складено автором на основі [8]

Слід нагадати, що зовнішньополітичні зусилля як ЄС щодо України у цілому, так і окремих її членів зокрема активізувалися з початку військових дій у Криму та на Донбасі ще у 2014 р., адже агресивні дії рф по-справжньому створили загрозу українській державності, що обумовило запуск процесу нівелювання порядку у Європі, оскільки передбачало перегляд кордонів, що були окреслені та існували до того часу [11, с. 45].

Маємо за доцільне нагадати, що події 2014 р., які відбувалися того часу у Донецькій, Луганській областях та у Криму, надали шокового ефекту для усіх свідомих людей на планеті. Збоку ЄС було виказано засудження збройної агресії рф щодо України, також анексія Криму не була визнана, оскільки не мала правових підстав для здійснення референдумів з метою виборювання незалежності ДНР та ЛНР. Такі висновки ЄС зробив, спираючись на ряд принципів, закріплених у його основоположних документах, як наприклад забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Зокрема, у Статуті ООН містяться норми, згідно з якими заборонено будь-якою державою захоплювати території іншої держави, погрожуючи чи застосовуючи силу та зброю [3].

Сьогодні війна рф проти України продовжується, тож ворог продовжує окупувати території України. Спираючись на надані, які транслують аналітики DeepState, можемо зауважити, що у першому півріччі 2025 р. армією рф окуповано понад 950 кв. км території України, тоді як за 2022-2024 рр. було окуповано понад 20% території України [31; 30]. Ці території є тимчасово окупованими, а їх мешканці чекають на звільнення.

Пам'ятаємо, що значна кількість очільників різних країн на політичній арені до 2022 р. не називали російсько-українську війну війною, адже з 2014 р. прийнятним для них було називати це протистояння «громадянським конфліктом», «громадянською війною», «російсько-українським конфліктом», «російською агресією», «антитерористичною операцією» та вживати інші терміни, які ніким чином не вказували на провину рф у розпочатій війні. Проте, українці усвідомили та намагаються й досі доносити до усіх свідомих громадян та транслювати у просторі міжнародного товариства, що військові дії,

тривалість яких - понад десять років, є справжньою війною, активна фаза якої триває з 24.02.2022 р. Повномасштабна російсько-українська війна набула таких масштабів, які вважаються найбільшими та найкривавішими, що відбувалися на європейському континенті після закінчення Другої Світової війни [14].

Починаючи з Революції Гідності, анексії Криму та територій Луганської і Донецької областей, для України вкрай необхідною сформувалася потреба у отриманні допомоги з боку зарубіжних країн. Російсько-українська війна зумовила появу труднощів, які Україна не в змозі подолати самотійно, адже ця цього бракує внутрішніх ресурсів для забезпечення збереження життя не лише людей, а підтримання достатнього рівня усіх складових життєдіяльності суспільства: економічної, соціальної, політичної, освітньої, медичної та ін.

Слід зазначити, що з боку ЄС та його держав-членів у лютому 2022 р. було засуджено жорстокі агресивні дії росії проти суверенної України, поряд з незаконною анексією Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей України. Також лідерами ЄС було засуджено й участь Білорусі у цій війні, незважаючи на усі заперечення з цього приводу Г. Лукашенка [38].

З лютого 2022 р. члени Європейської Ради та Ради ЄС на регулярній основі організовували зустрічі та засідання, на яких відбувалися активні дебати з приводу ситуації в Україні та пошуку шляхів її вирішення, висловлюючи різні точки зору.

З 24.02.2022 р., коли ФР здійснила повномасштабне вторгнення на територію України, можна оцінити справжній стан взаємовідносин ЄС з Україною. З того дня для мільйонів громадян України, які тікали від вибухів і обстрілів, єдиним порятунком стала можливість перетнути кордон, нерідко й без відповідних документів, та влаштувати подальше життя у інших країнах, передусім, на території Європи. ЄС у цьому випадку проявив себе надійним стратегічним партнером України, який і по сьогодні продовжує надавати їй допомогу та підтримку. Адже значна кількість осіб, які залишили Україну

перші дні повномасштабного вторгнення, продовжують отримувати соціальні виплат, безкоштовне житло та інші привілеї.

Внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України з'явилася найбільша кількість біженців з часів Другої Світової війни, що спричинило найбільшу в Європі кризу. 11.03.2002 р. лідери країн ЄС затвердили Версальську декларацію, положеннями якої звинувачено росію та її спільника Білорусь у розв'язанні війни та території суверенної держави та акцентовано на тому, що ці країни мають понести повну відповідальність за неправомірні дії [73; 54, с. 326].

В сучасний період можемо спостерігати зміну позиції різних країн щодо України, оскільки подекуди невідома та непомітна, сьогодні заявила про себе на увесь світ, зуміла схилити на свій бік та організувати на спільну боротьбу проти агресора.

Маємо зауважити, що допомогу Україні надають різні країни ЄС, незважаючи на економічну самостійність та спроможність. Корисними та важливими діями з боку ЄС стало рішення щодо введення санкцій проти РФ, як індивідуальних, так і стосовно країни. Основою метою санаційної політики ЄС стало: обмежити економічну співпрацю РФ з європейськими країнами, кінцевим результатом чого стане виснаження її фінансових можливостей для продовження війни в Україні.

Сьогодні основним напрямком політики ЄС є створення безпечного середовища для Європи, у якому Україна наділена важливою роллю. В основі побудованої сучасної політики ЄС щодо України є стратегічне партнерство, у рамках якого передбачається надання допомоги у вигляді зброї, фінансів, інших засобів праці, необхідних для підтримання економіки та військової міцності України.

Нагадаємо, що стратегічне партнерство ЄС та України набуло нового значення з моменту підписання політичної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у березні 2014 р. З 22.04.2014 р. відзначається початок якісно нового етапу співпраці України з ЄС. Упродовж наступних років одним із

головних завдань зовнішньої політики України була імплементація Угоди про асоціацію [5, с. 159].

Маємо за доцільне додати, що реалізація політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної війни здійснюється на основі механізмів, розроблення яких здійснювалося тривалий період співпраці ЄС та України. Співпраця України та ЄС відбувається шляхом реалізації таких механізмів (Рис. 1.2):

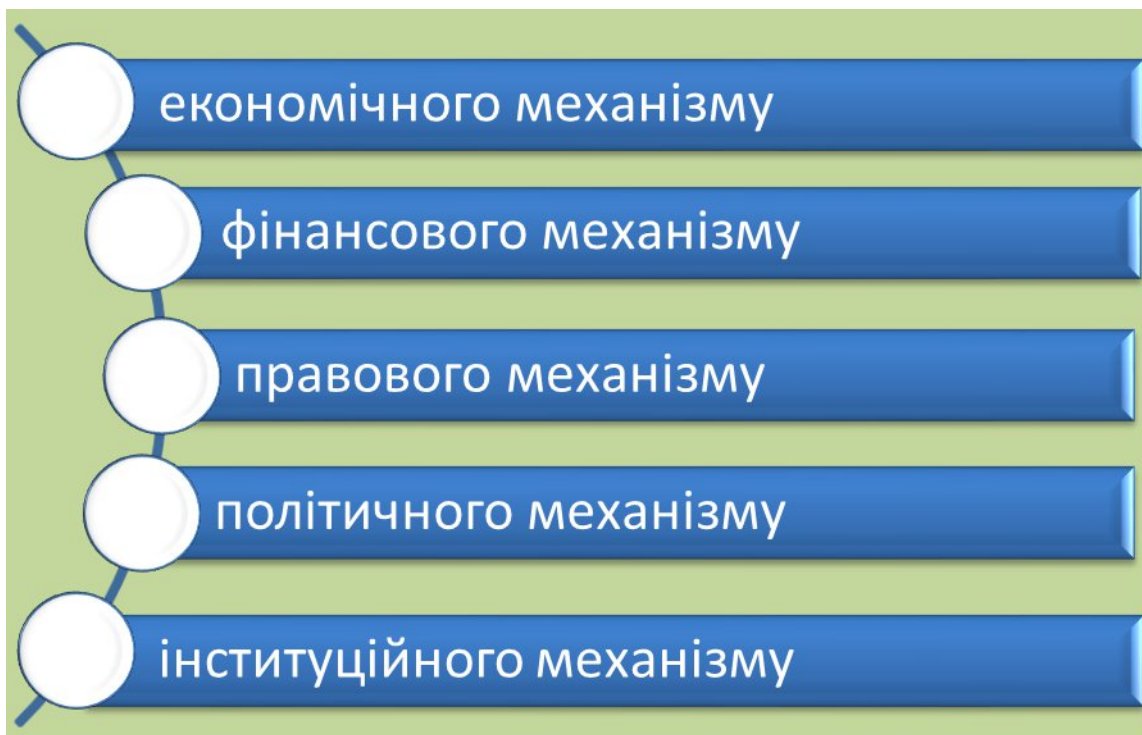

Рис. 1.2. Механізми співпраці ЄС та України

Джерело: складено автором на основі: [4]

Характеризуючи економічний механізм політики ЄС щодо України, зазначимо, що він становить сукупність інструментів, фінансових і торговельно-економічних заходів, які ЄС застосовує для підтримки інтеграції України до європейського економічного простору, модернізації її економіки та підвищення стійкості в умовах війни.

У ході дослідження ми виявили наявність таких основних напрямів економічного механізму, які вбачаються у:

1) Торговельно-економічній інтеграції, реалізація якої здійснюється шляхом:

- підписання Угоди про асоціацію та Поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA) [4].
- запровадження тарифних пільг, скасування мит та квот, спрощення доступу українських товарів на ринок ЄС.
- встановлення «Економічних безвізів» (наприклад, встановлення промислового безвізу – АСАА, митного безвізу).

2) Фінансовій та бюджетній підтримці, реалізація якої стала можливою завдяки:

- макрофінансовій допомозі (MFA), яка охоплює надання кредитів та грантів, метою чого є стабілізація держбюджету [29];
- інструменту Ukraine Facility, що є довгостроковою підтримкою у здійсненні реформ, відновлення та інтеграції [57];
- гуманітарній допомозі та фінансуванню критичної інфраструктури.

3) Інвестиційним механізмам, виконання яких передбачається шляхом:

- надання коштів Європейським інвестиційним банком (EIB), а також Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР);
- підтримки завдяки фінансуванню фондами ЄС малого і середнього бізнесу в Україні;
- гарантійних механізмів у сфері приватного інвестування.

4) Секторальній інтеграції, у рамках якої передбачається здійснення:

- об'єднання української та європейської енергосистем, синхронізувавши її з ENTSO-E.
- приєднання України до спільної політики ЄС у цифровому, транспортному, «зеленому» секторах.
- надання можливості українським перевізникам користуватися єдиним транспортним простором ЄС.

5) Регуляторній та інституційній підтримці, що передбачає:

- адаптацію українського законодавства до норм, визначених законодавством ЄС.
- підтримання реформування антикорупційної, держуправлінської, судової систем;
- надання технічної допомоги завдяки програмам Twinning, TAIEX, Erasmus+ та іншим, які є інструментами ЄС для встановлення технічної співпраці між державними органами країн, які є членами ЄС та країн, які є бенефіціарами (наприклад Україна), щоб посилити їх інституційну спроможність.

Слід вказати на важливість економічного механізму для України, оскільки завдяки його реалізації відбувається:

- забезпечення економічної стабільності як під час війни, так і після її закінчення;
- створення умов для інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС;
- підвищення конкурентоспроможності української економіки;
- формування бази для подальшого просування України до членства в ЄС.

Варто відзначити, що політика сусідства ЄС є важливим елементом зовнішньополітичного та безпекового напрямку політики ЄС, яка спрямована на встановлення стабільності, безпечості та розвитку тості добосусідства з країнами, які межують з ЄС. У рамках програми передбачається підтримання країн-сусідів у здійсненні реформ сфери політики та економіки, сприяння розвитку співпраці між країнами-сусідами та покращення інфраструктури. ЄС демонструє зацікавлення у тому, аби країни-сусіди розвивалися та перебували у стабільному стані, зокрема це стосується держав, які знаходяться у Східно-Європейському, Південно-Кавказькому і Середземноморському регіонах, які вважаються нестабільними [46].

Досліджуючи даний аспект зовнішньої політики ЄС, ми виявили його пріоритетність щодо України, оскільки в умовах повномасштабної російсько-української війни відбулося порушення головного її напрямку – безпекового.

В рамках Східного партнерства політика ЄС щодо України базується на таких трьох складових: EU4Energy, EU4Business, EU4Youth, а саме:

- надання підтримки енергетичного сектору України, зменшуючи залежність від росії та підвищуючи її енергоефективність;
- підтримання розвитку малого і середнього бізнесу, надаючи приватним підприємцям як фінансової, так і технологічної допомоги;
- реалізації програм для молоді, участь у яких передбачає здійснення обмінів, освітніх проектів та підвищення рівня зайнятості представників молодого покоління [64].

В основі політики сусідства ЄС з Україною є укладання партнерських домовленостей, зокрема про асоціацію, а також співпрацю та отримання Україною фінансової та технічної допомоги. Слід акцентувати увагу на Угоді про асоціацію як фундаменті взаємовідносин України та ЄС, чинність якої почалася з 2017 р.

Цей договір передбачає надання Україні можливості участі у поглибленій та всеосяжній торгівельній зоні, та отримання доступу до переміщення низки товарів між Україною та ЄС, позитивним моментом у чому є мінімальне накладення митного податку, чи загалом, за умови його відсутності[4].

Отже, маємо визначити такі основні цілі політики ЄС щодо України, які полягають у:

- захисті суверенітету України та її територіальної цілісності;
- ізоляції росії як країни-агресора та ігнорування у політичному просторі;
- наданні підтримки у формуванні військової, безпекової, фінансової, гуманітарної та енергетичної стійкості України;
- реалізації євроінтеграційної політики України, що вбачається у політичному й економічному зближенні з ЄС та отримання статусу члена ЄС; початку переговорів.

Важливим кроком на шляху зближення України та ЄС було надання Україні безвізового режиму, яким визначено право громадян України на

перетин міждержавних кордонів ЄС. Дослідниками співпраці України та ЄС у ці роки виділено ряд сприятливих для українців напрямків, які внаслідок встановлення безвізового режиму перебування громадян України у ЄС відкрили їм доступ до пошуку партнерів для організації та розвитку власного бізнесу, участі в наукових конференціях. Абітурієнти отримали можливість обрати університет або коледж для продовження навчання. Також перевагою безвізового режиму для України названо розроблені плани реформування різних галузей життєдіяльності українського суспільства, передбачених положеннями Плану дій щодо візової лібералізації [53, с. 158-162].

Отже, встановлення безвізового режиму між Україною та ЄС можна цілком назвати ключовим кроком у євроінтеграційному процесі нашої держави. За рішенням Ради ЄС, ухваленим у травні 2017 р., практична реалізація якого почалася вже з 11.06.2017 р., громадянам України, які мають біометричні паспорти, надано правові підстави для здійснення подорожей без наявності віз до країн ЄС (та Шенгенської зони).

Проте, слід вказати, що з початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України, країни-члени ЄС почали приймати біженців поза умовами безвізового режиму. У той час перетин кордону здійснювався і особами, без наявності закордонних паспортів. 25.06.2025 р. Радою ЄС ухвалено рішення продовжити тимчасовий захист біженців з України до 4.03.2026 р.. Це право отримали більше ніж 4 млн. українців, які рятуються від російської загарбницької війни [37]. А 16.09.2025 р. Радою ЄС здійснено узгодження спільних рамок для переміщених українців з метою забезпечення за сприятливих умов сталого повернення та реінтеграції в Україну, а також розроблено кроки поступового переходу для отримання інших статусів проживання для певної категорії осіб. Завдяки розробленим механізмам роботи з українськими біженцями, відбувається підготовка ЄС до скоординованого підходу у випадку настання сприятливих умов, за якими громадянам можна буде безпечно повертатися в Україну, тоді як у ЄС буде поступово скасовано статус тимчасового захисту [42].

Маємо зазначити, що Україна повинна виконувати критерії «візової лібералізації» (Рис. 1.3):

Рис. 1.3 - Критерії «візової лібералізації»

Характеризуючи політику ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни, можемо представити хронологічний порядок реакцій ЄС на негативні дії рф проти суверенної України (див. Таб. 1.1):

Таблиця 1.1

Хронологія рішень ЄС щодо України (2022–2025 рр.)

Період	Рішення
24 лютого 2022	Термінове засудження Радою ЄС початку російської агресії, ухвалення перших пакетів санкцій проти рф (Рішення Ради ЄС (CFSP) 2022/265 та ін..)
28 лютого 2022	Офіційне подання Україною заявки на членство в ЄС
Березень–червень 2022	Ухвалення Радою ЄС серії пакетів санкцій (обмеження для у банківській, енергетичній, авіаційній сфері, накладення персональних санкцій)
23 червня 2022	Надання Радою ЄС Україні статус кандидата в ЄС (Висновок Ради ЄС (EUCO 24/22))
лютий 2023	Погодження ЄС 10-го санаційного пакету проти рф, спрямованого на військові технології та сферу пропаганди
березень 2023	Створення Місії ЄС, яка передбачає надання військової допомоги Україні (EUMAM Ukraine), у рамках якої

	відбувається підготовка українських військовослужбовців
травень 2023	Погодження ЄС довгострокового механізму військової підтримки, використовуючи European Peace Facility (EPF)
грудень 2023	Ухвалення Радою ЄС рішення щодо початку переговорів про вступ України до ЄС (EUCO 24/23)
лютий 2024	Затвердження Радою ЄС Ukraine Facility, що передбачає отримання Україною макрофінансової підтримки й відбудови у сумі 50 млрд. євро на період з 2024 по 2027 роки
березень 2024	Ухвалення Радою ЄС 13-го пакету санкцій проти рф, синхронізованого із США та країнами-учасниками великої сімки (G7)
квітень 2024	Затвердження Європейським парламентом механізму, який надає можливість Україні використовувати прибутки від заморожених активів росії
червень 2024	Офіційне затвердження Радою ЄС рамки переговорів про вступ України до ЄС
січень 2025	Набуття чинності перших програм фінансування в межах Ukraine Facility, що передбачає реалізацію проектів відбудови інфраструктури, енергетичної та освітньої галузей
березень 2025	Погодження ЄС подальшого посилення санаційної політики проти рф, що обумовлено виявленням обхідних схем
квітень 2025	Ухвалення Радою ЄС рішення щодо поетапного використання доходів від заморожених російських активів, завдяки чому відкрилась можливість фінансувати оборонні та відбудовні потреби України
вересень 2025	Відкриття першої міжурядової конференції Україна-ЄС, що стало фактичним початком практичної фази переговорів про членство України в ЄС

Джерело: складено автором

Дослідження рішень ЄС на підтримку України вказують на важливість санаційної політики ЄС щодо рф, якою було встановлено ряд обмежень у реалізації економічної співпраці рф з країнами-членами ЄС. Такі кардинальні дії мали на меті здійснити виснаження її фінансових можливостей, що у свою чергу унеможливить продовження війни в Україні. Наслідками реалізації вказаного напрямку санаційної політики ЄС мали бути: обмеження

фінансування кремлем війни та території України; втрата політичною елітою РФ можливостей використання економічних благ; формування економічної нестабільності в Росії.

Характеризуючи зовнішньополітичну спрямованість ЄС щодо України у період повномасштабної російсько-української війни, ми з'ясували, що потужним рішенням стало отримання Україною 23.06. 2022 р. статусу кандидата в ЄС. Це рішення підтвердило, що Україна – це Європа [27]. Проте, цілком зрозуміло, що Україна не повинна вважати, що шлях вступу до європейської спільноти буде швидким. На сьогодні можемо спостерігати тривалість процесу, розпочатого підписанням Угоди про асоціацію ще у 2017 р.

Доречно вказати на прийняті ЄС складних рішень, які характеризують зовнішню політику ЄС на підтримку України у період повномасштабної російсько-української війни. Це пов'язано з тим, що окремі держави-члени ЄС можуть блокувати рішення під час процедури голосування, внаслідок чого складно, або зовсім неможливо прийняти рішення, таке необхідне для підтримки України.

Наприклад, можемо бачити демонстрацію неприхованої підтримки Росії прем'єр-міністром Угорщини В. Орбаном, прем'єр-міністром Словаччини Р. Фіцо та ін. Тому багато рішень, які намагалися прийняти ЄС на підтримку України у різних галузях, так і залишилися нереалізованими. Також негативним аспектом слід назвати наявність деяких змін у політиці у недалекому минулому дружньої до нас країни Польщі [9].

Сьогодні політика ЄС щодо України характеризується більш рішучими кроками та заявами. Доцільно зауважити, що її реалізація не можлива без координування її з боку найвпливовішого гравця на геополітичній мапі світу – США. Помітним покращенням зовнішньої політики ЄС відбулося з моменту вступу на посаду Президента США Д. Трампа. Це пов'язано з тим, що політика Д. Трампа спрямована на різке скорочення обсягів іноземної допомоги та

перетворення економічних можливостей США на інструмент тиску на давніх союзників [51].

Маємо зазначити, що незважаючи на наявність позитивних трансформацій у політиці ЄС щодо України у період повномасштабної російсько-української війни, відмічаються і негативні позиції деяких країн, які є його членами. Проте, слід звертати увагу на основних гравців на європейській політичній арені - Францію та Німеччину. Цікавою є пропозиція Е. Макрона щодо введення миротворчого контингенту до України. Маємо акцентувати на цьому увагу з огляду на потребу у захисті нашої території. Також Шольц почав передавати до України озброєння великого калібру.

ЄС на практиці докладено чимало зусиль у бік України, реалізація яких відбувається з використанням таких інструментів та заходів:

1) Введення санкцій щодо росії та економічної ізоляції, що передбачало встановлення послідовних пакетів санкцій з 2014 р. з різким їх розширенням після 24.02.2022 р., регулярним доповненням та переглядом (санкції стосувалися доступу до технологій, фінансових обмежень, персональних та секторальних утисків).

2) Надання військової та оборонної підтримки, що передбачало фінансування і постачання з використанням механізму European Peace Facility (EPF) та ін.; мобілізацію мільярдів євро на забезпечення військових потреб України у період з 2022 по 2024 рр. (наприклад, близько €6.1 млрд. за механізмом EPF); створення окремих ініціатив для постачання озброєнь і тренувань.

3) Надання макро-фінансової й бюджетної допомоги шляхом спрямування великих пакетів макрофінансової допомоги, грантів і кредитів, включаючи Український фінансовий пакет (Ukraine Facility), у межах якого нараховано десятки мільярдів євро - гранти та позики; створення механізмів співпраці з G7 для синхронізації допомоги.

4) Надання можливості використання заморожених російських активів, розроблення концепції якого передбачає використання у подальшому коштів,

отриманих від прибутків від російських активів, які знаходяться у банківських установах країн ЄС (до нині дане питання є предметом складних юридичних й політичних обговорень).

5) Надання політичної та дипломатичної підтримки, у межах якої міжнародними організаціями підтримуються різні ініціативи, звучать політичні заяви, а також дії росії визнаються порушенням міжнародного права.

6) Надання гуманітарної та відновної допомоги, що передбачає реалізацію масштабних гуманітарних програм, підтримки ВПО, відбудови об'єктів інфраструктури, фінансування проектів у цивільному секторі.

Реалізація казаних заходів у період повномасштабної російсько-української війни мала позитивне значення для України, а саме:

- посилення політичної ізоляції росії; наявність негативних наслідків санкцій для економіки рф;
- підвищення обороноздатності України внаслідок збільшення обсягу військової допомоги через EPF та наявних двосторонніх поставок;
- часткове підтримання фінансової стійкості України внаслідок отримання пакетів грантів (позик) і міжнародних ініціатив ;
- отримання Україною політичної перспективи на кандидатство членства у ЄС, що передбачає надання Україні статусу кандидата та відкриття переговорів.

Отже, практичний вимір політики ЄС щодо України у період повномасштабної російсько-української війни вбачається у отриманні українцями можливостей спрощеного пересування на території ЄС (безвізовий режим); розвитку освітнього, культурного, бізнесового простору; розширенню політичного виміру шляхом визнання досягнень України на шляху реформ і євроінтеграції.

1.2. Характеристика зовнішньої політики України щодо ЄС в умовах повномасштабної російсько-української війни

Зовнішня політика України щодо ЄС у період повномасштабної російсько-української війни набула виразно євроінтеграційного та оборонно-економічного характеру. Зміст зовнішньої політики України полягає у її прагненні повноправного членства у ЄС. В основі формування стійкості в умовах війни та майбутнього відновлення лежить використання політичної, економічної та фінансової підтримки ЄС.

Зазначимо, що в основі партнерства ЄС і України знаходяться спільні цінності демократії, верховенства права, поваги до міжнародного права, дотримання захисту прав людини. З часу отримання незалежності, ЄС надається Україні як стратегічному партнеру, усіляка підтримка з метою допомогти забезпечення стабільного, процвітаючого та демократичного майбутнього для громадян країни.

Можемо зазначити, що стратегічна мета зовнішньої політики України щодо ЄС полягає у повній інтеграції України в ЄС та набутті членства. Нагадаємо, що Європейський вектор обрано пріоритетним у реалізації зовнішньої політики України та закріплено у 2019 р. в Основному Законі України – її Конституції [52]. Це демонстрація свідомого вибору України, її громадян та публічної влади. Обраний зовнішньополітичний орієнтир країни мав на меті мобілізацію українського суспільства й влади, яка кінцевим результатом вбачає зміцнення національної безпеки, її суверенітету і збереження територіальної цілісності. Така позиція керівництва країни обумовлена реаліями даного етапу розвитку державності [33].

Нагадаємо, що обраний курс України на євроінтеграцію визначено національною стратегією, підтверджено та розширено у Стратегії інтеграції України до ЄС, схваленою Президентом України підписанням відповідного Указу від 11.06.1998 р. Також визначена стратегія підтримана Президентом України шляхом підписання Указу від 14.09.2000 р., який схвалив розроблену

Урядом України Програму інтеграції України до ЄС [2]. Зокрема, Стратегією набуття повноправного членства в ЄС визначено довготривалість процесу досягнення стратегічної мети євроінтеграції.

Програмою євроінтеграції України до ЄС визначено співробітництво з ЄС пріоритетним напрямком економічного розвитку та політичної стабільності у довгостроковій перспективі, що має відповідати головним копенгагенським критеріям, а саме:

1. Підтримка демократії та верховенство права, що передбачає розвиток судової системи разом з відповідною галуззю законодавства, як наприклад розроблення судового кодексу, закону про статус суддів, кримінального кодексу та ін.).

2. Дотримання права людини і захисту національних меншин, що досягається прийняттям законів, як наприклад щодо встановлення громадянства України, надання українській мові статусу державної мови, реалізація міграційної політики, а також приєднання України до основоположних у галузі захисту прав людини міжнародних конвенцій.

3. Розвиток економічної політики, практична реалізація якої вбачається у забезпеченні таких напрямків:

- обмеження ризиків макроекономічної політики (обумовлених проблемами, пов'язаними із зростанням таких її складових як сукупний попит та дефіцит зовнішніх поточних рахунків);
- стану економіки, у якому підвищується рівень продуктивності виробництва та розширюється база економічного зростання;
- пришвидшення процесу, у якому здійснюється підготовка України вступу у ЄС.

4. Здатність виконання Україною зобов'язань, обумовлених членством в ЄС, основною роботою виконання яких є:

- розширення внутрішнього ринку;
- розв'язок економічних та бюджетних питань;
- формування політики розвитку інших галузей;

- формування економічної та соціальної взаємодоповнюваності;
- підвищення якості життя та розвиток екологічної складової життєдіяльності суспільства;
- розвиток та впровадження інноваційної політики;
- розвиток галузі юстиції та внутрішніх справ;
- формування напрямків розвитку зовнішньої політики [2].

Розглядаючи сутність процесу євроінтеграції, зазначимо, що він полягає у реалізації заходів внутрішніх реформ, що стосуються усіх галузей життєдіяльності суспільства, внаслідок чого відбуватиметься значне покращення життя українців. Серед першочергових завдань, визначених положеннями Угоди про асоціацію, стало проведення:

- Конституційної реформи, у межах якої передбачалося застосування інклюзивного та представницького процесу. Для цього за рекомендаціями Венеціанської комісії активно проводилися консультації, до яких залучалося громадянське суспільство. Підсумком конституційної реформи стала змінені чинного законодавства щодо аспектів децентралізації влади та зміни у судовій системі).

- Виборчої реформи, у межах якої необхідно було гармонізувати вітчизняне законодавство, яке регулює здійснення виборчого процесу, що передбачало урегулювання питань, пов'язаних із фінансуванням політичних партій, зокрема - державного фінансування. Також потребувало урегулювання питань щодо проведення місцевих виборів. Такі заходи також рекомендовані Венеціанською комісією, ОБСЄ/БДПЛ, ГРЕКО.

- Реформи у сфері запобігання та боротьби з корупцією, у рамках якої необхідно було продемонструвати значний прогрес у боротьбі з корупцією. На дану вимогу було створено органи НАБУ та НАЗК. Проте, бачимо, що боротьба з корупцією не досягла результатів.

- Судової реформи, проведення якої передбачало використання досвіду Ради Європи та Венеціанської комісії для того, аби розробити та прийняти

Стратегію судової реформи. Також сьогодні не можемо стверджувати, що дана реформа пройшла успішно.

– Реформа в сфері державного управління, у межах якої передбачалося проведення комплексних змін у системі державного управління, заснованих на дотриманні європейських принципів державного управління.

Аналізуючи наслідки проведених реформ у перелічених галузях, зазначимо, що позитивним аспектом внаслідок децентралізації влади є отримана громадянами можливість: вирішення питань на місцевому рівні; формування бюджетів з місцевих податків; використання місцевого бюджету на місцеві потреби. Щодо судової реформи, слід вказати на її регрес через проблеми у Конституційному Суді. Також суспільство не задоволено повільною боротьбою з корупцією в Україні, яка гальмує функціонування усіх галузей, особливо під час війни, а також спостерігається надвисокий рівень корупції, що дискредитує українську владу зокрема та суспільство загалом у світовому вимірі.

Слід додати, що проведення реформ на вимогу ЄС в Україні, надасть кожному члену нашого суспільства можливості кращого життя, адже війна не триватиме безкінечно, тому подальший розвиток з використанням нових, високих стандартів життя є неминучим. Вже сьогодні, завдяки Євроінтеграції студентам надано можливість навчання за кордоном; підприємцям – можливість створення нових форм бізнесу, чому сприяє використання новітніх технологій та співпраця із зарубіжними партнерами, а також можливість реалізації товарів на європейському ринку. Дотримання європейських стандартів у виробництві товарів створило конкурентоспроможну продукцію, яка є безпечною для споживачів [36].

Наступними перевагами для українських виробників, отриманих внаслідок процесу євроінтеграції, є отримання доступу до ринку ЄС (як одного з найбільших ринків світу) у спрощеному режимі. Ще до початку повномасштабної російсько-української війни українські виробники аграрної продукції стали одними з лідерів експорту до ЄС.

Війна суттєво змінила умови функціонування цієї сфери, вона внесла корективи до форматів взаємодії між Україною та ЄС. Для окремих напрямів співробітництва наслідки виявилися особливими та відчутними. Європейський Союз надав надзвичайно значну підтримку українським біженцям, яких протягом двох років забезпечують житло, надають можливість працевлаштування, соціальний захист та інші необхідні послуги. Дуже великі обсяги фінансової та гуманітарної допомоги продовжують надходити громадянам, які постраждали від військових дій. Медичні установи країн ЄС приймають на лікування поранених військовослужбовців, надаючи їм як медичну, так і психологічну допомогу, а також проводячи протезування. У той же час ключовою підтримкою на сьогоднішній день є військова допомога, яка включає як наступальні засоби, так і системи протиповітряної оборони.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України, 28 лютого 2022 року, керівництво держави подало офіційну заявку на вступ до Європейського Союзу. Президент України Володимир Зеленський звернувся до європейських інститутів із проханням розглянути можливість негайного приєднання України до ЄС, пропонуючи застосувати «нову особливу процедуру» через виняткові обставини. Свою підтримку українським прагненням висловили тоді керівники восьми держав-членів ЄС, які закликали до прискорення процесу інтеграції. Цього ж дня президент Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн зазначила, що Україна належить до європейської спільноти, і визнала за можливе її вступ до ЄС після певного, поки не визначеного періоду.

1 березня 2022 року Європейський парламент ухвалив рекомендації щодо того, яким чином Україна може набути офіційного статусу кандидата на членство. 10 березня Рада ЄС звернулася до Європейської Комісії з проханням підготувати висновок на подану заявку. 8 квітня 2022 р. Урсула фон дер Ляєн особисто передала Президентові України законодавчий опитувальник. Український уряд 17 квітня завершив роботу над першою частиною анкети, а 9 травня над іншою.

У результаті 23 червня 2022 року Європейський парламент ухвалив резолюцію із закликом надати Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС. Того ж дня Рада Європейського Союзу офіційно надала Україні цей статус [40].

В умовах повномасштабної російсько-української війни можемо визначити такі ключові напрями політики України щодо ЄС:

1) Отримання статусу кандидата вступу до ЄС та початок переговорів:

- 23.06.2022 р. Україною отримано статус кандидата вступу до ЄС.
- протягом 2023–2024 рр. виконано рекомендацій Єврокомісії (антикорупційна реформа, судова реформа, захист представників меншин, ЗМІ та ін).
- 2024 р. – Європейською радою ухвалено рішення щодо початку переговорів про вступ до ЄС.

2) Здійснення євроінтеграційних реформ:

- адаптація вітчизняного законодавства до правових норм ЄС;
- запровадження спрощених правил у митному, транспортному та енергетичному секторах;
- проведення заходів із синхронізації української енергосистеми з європейською.

3) Реалізація фінансово-економічної співпраці, у рамках якої:

- основним партнером у відновленні України виступає ЄС;
- створено Ukraine Facility як інструменту довгострокової допомоги;
- реалізація заходів з лібералізації торгівлі, за якими скасовано мита і квоти на експорт українських товарів.

4) Реалізація заходів безпеки:

- незважаючи на відсутність у ЄС статусу військового союзу, він виступив ключовим постачальником військової допомоги шляхом залучення Європейського фонду миру (EPF).
- розширення співробітництва у сфері кібербезпеки та подолання гібридних загроз.

5) Реалізація політичної та дипломатичної взаємодія, що досягається шляхом :

- активної участі України у самітах ЄС.
- створення коаліції країн-членів ЄС щодо пришвидшення інтеграції України до ЄС;
- використання дипломатії як інструменту санаційного тиску на рф.

Як вже зазначалося, пріоритетним напрямком побудови зовнішньої політики України щодо ЄС вважається євроінтеграційний напрямок. Окреслюючи головну мету зовнішньої політики України, зазначимо, що вона полягає у забезпеченні національної безпеки та добробуту народу, створенні умов для реалізації інтересів власної держави. Загалом, маємо вказати, що на формування зовнішньої політики держави впливає наявність:

- зовнішніх чинників;
- міжнародних обставин.

Вказані чинники становлять основу взаємовідносин з іншими країнами, які становлять систему міжнародних відносин.

Нормами чинного законодавства України, а саме нормами Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», визначено засадничі принципи зовнішньої політики України [1], а саме:

- принцип суверенної рівності держав, що означає для України суверенність та рівність усіх держав світу;
- принцип можливості боротися проти застосування сили та утримання від загрози втратити територіальну цілісність або політичну незалежність;
- принцип поважати територіальну цілісність іноземних держав та непорушність державних кордонів (цей принцип є важливим та непорушним, оскільки кордони України було порушено рф);
- принцип мирного вирішення міжнародних спорів (також прикладом єсповномасштабна російсько-українська війна, яка обумовила потребу вирішення спору воєнним шляхом, проте, зважаючи на те, що Україна є

мирною країною, вона має прагнення до вирішення спору з рф мирним шляхом);

- принцип поваги прав та основоположних свобод (важливим аспектом є закріплення даного принципу у Основному Законі України);

- принцип, за яким Україна ніколи втрутиться у внутрішні справи іншої держави, тому порушення даного принципу з боку рф вважає неприпустимим;

- принцип, за яким співробітництво між державами має будуватися на взаємовигідних умовах;

- принцип, згідно з яким Україна має сумлінно виконувати узяті на себе міжнародні зобов'язання, що у свою чергу й вимагає від інших країн;

- принцип, на виконання якого принципи міжнародного права є пріоритетними;

- принцип, згідно якого Україна має право застосовувати Збройні Сили України лише у випадку вчинення збройного нападу на її територію, що означає заборону застосовування власних збройних сил на території інших суверенних держав, тоді як довелося застосувати армію з початку агресії рф у 2014 р., коли відбулася анексія Криму та окупація Донецької та Луганської областей України;

- принцип, реалізація якого надає Україні можливості застосовувати міжнародні санкції, контрзаходи, а також заходи, які передбачають здійснення дипломатичного захисту, що відповідає нормам міжнародного права, що означає на введення Україною санкційних заходів щодо міжнародного права;

- принцип, згідно з яким Україна має своєчасно та адекватно реагувати на потенційні загрози та захищати національні інтереси, що означає визначення даного принципу пріоритетним напрямком та принципом зовнішньої політики України [1].

Слід зауважити, що формування напрямків зовнішньої політики держави відбувається шляхом орієнтування на її внутрішню політику. Саме внутрішня політика держави знаходиться в основі вибудови напрямів і засобів зовнішньої політики держави.

Проте, не слід вважати, що зовнішня політика держави потрібна лише для того, аби задовольнити інтереси життя в середині країни, її важливим призначенням є корегування внутрішньополітичних напрямків, що сприяє змінам загальнополітичних ситуацій в країні. Взаємодіючи з іншими державами та їх об'єднаннями, для кожної з держав характерним є можливість визначення характеру міжнародних стосунків та впливу на клімат у міжнародному просторі.

На думку експертів, співпраця України та ЄС має позитивний розвиток. Якщо характер зовнішньої політики України щодо ЄС до 2014 р. був складним, повільним, хаотичним та опортуністичним, то характер зовнішньої політики у період повномасштабної російсько-української війни відзначається активністю, стратегічністю, послідовністю та керованістю, що спрямовано на захист національних інтересів України [6].

Керівництво країни й надалі надає особливого значення євроінтеграційному напрямку, воно розглядає його як одного з головних пріоритетів зовнішньої політики України. Реалізація цього напрямку потребує комплексних внутрішніх та зовнішньополітичних зусиль України, що створює необхідна умови для майбутнього подальшого членства в Європейському Союзі.

Сучасний формат співробітництва між Україною та ЄС ґрунтується на впровадженні в українську економіку спеціально сформованої Стратегії інтеграції до ЄС та послідовному виконанні Плану дій європейської політики. Ці кроки передбачають масштабні трансформаційні процеси у сфері розвитку економічних і соціальних аспектів, що спрямовані на наближення до загальноєвропейських стандартів та цінностей.

В умовах повномасштабної російсько-української війни важливим стало рішення Європейської Ради від 14.12.2023 р., яке стало ключовим та знаменувало початок переговорів з Україною про вступ до ЄС. Стратегічно важливим у цьому розрізі є розвиток політико-безпекового, соціокультурного, морального напрямків. Фахівці вважають дану подію знаковою та перехідною

на фінальному етапі євроінтеграції, що забезпечує новий рівень відносин України та ЄС [19].

Поряд з тим, можемо стверджувати, що подальша інтеграція України до ЄС будується на вже укладених довгострокових угодах про співробітництво у безпековій сфері, визначених Вільнюською декларацією G7. Початок цього процесу - 12.01.2024 р. Першою країною, з якою підписано Угоду про співробітництво у сфері безпеки стала Велика Британія. У подальшому подібні угоди Україна підписала з такими потужними гравцями на політичній арені як Німеччина, Франція, Данія, Італія, Канада. До речі, на сьогодні підтримку безпекового сектору міжнародних відносин виказали понад тридцять країн світу, з ними продовжується активна переговорна робота у даному напрямку. Таким чином, започатковано інституційно-правову діяльність у рамках масштабного процесу, спрямованого на оформлення двостороннього стратегічного партнерства України з країнами ЄС у сфері безпеки [32, с. 16].

Маємо за доцільне вказати на наявність таких основних досягнень у політиці України щодо ЄС в умовах повномасштабної російсько-української війни:

- отримання Україною статусу кандидата вступу до ЄС (2022 р.);
- об'єднання української та європейської енергосистем;
- входження на внутрішній ринок ЄС (скасування митного податку, транспортних обмежень).
- рішення ЄС про початок переговорів щодо вступу України до ЄС (2024 р.).
- отримання Україною стабільної фінансової допомоги від ЄС, що є найбільшою серед інших країн світу.

Отже, аналізуючи напрямки зовнішньої політики України щодо ЄС, ми з'ясували, що пріоритетними напрямками являється євроінтеграційний, безпековий, зовнішньої торгівлі, економічної співпраці. Відмічено важливість напрямку експорту енергоносіїв. Тож, турбота про майбутнє полягає у налагодження та розвитку зв'язків та співпраці з ЄС, що є значною підтримкою

економіки України, а отже і забезпечення населення України соціальними гарантіями.

Висновки до першого розділу

1. В умовах повномасштабної російсько-української війни між Україною та ЄС розвиток напрямків співробітництва відбувається у відповідності до напрямків розвитку таких галузей: енергетичної та торігвельно-інвестиційної; розвитку сфери юстиції та правоохоронної сфери; приведення українського законодавства у відповідність з законодавством з ЄС; екологічної сфери та розвитку сільського господарства; транспортної сфери та транспортного співробітництва; наукової, технологічної та космічної.

В основі побудованої сучасної політики ЄС щодо України є стратегічне партнерство, у рамках якого передбачається надання допомоги у вигляді зброї, фінансів, інших засобів праці, необхідних для підтримання економіки та військової міцності України. Реалізація політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної війни здійснюється на основі економічного, фінансового, правового, політичного, інституційного механізмів. Основні напрями економічного механізму вбачаються у: торговельно-економічні інтеграції; фінансовій та бюджетній підтримці; інвестиційних заходах; секторальній інтеграції, регуляторній та інституційній підтримці. Основні цілі політики ЄС щодо України полягають у: захисті суверенітету України та її територіальної цілісності

Реалізація зовнішньої політики ЄС щодо України відбувається за допомогою таких інструментів та заходів: санкцій, військової та оборонної підтримки, макро-фінансової й бюджетної допомоги, використання заморожених російських активів, політичної та дипломатичної підтримки, гуманітарної та відновної допомоги

2. Стратегічна мета зовнішньої політики України щодо ЄС полягає у повній інтеграції України в ЄС та набутті членства. Процес євроінтеграції полягає у реалізації заходів внутрішніх реформ у таких сферах: конституційній,

виборчій, антикорупційній, судовій, державного управління. На формування зовнішньої політики держави впливає наявність зовнішніх чинників; міжнародних обставин. Формування напрямків зовнішньої політики держави відбувається шляхом орієнтування на її внутрішню політику.

В умовах повномасштабної російсько-української війни можемо визначити наявність таких ключових напрямків зовнішньої політики України щодо ЄС: отримання статусу кандидата та початок переговорів; пздіснення євроінтеграційних реформ; адаптація українського законодавства до законодавства ЄС; співпраця у фінансово-економічній та безпековій компонент; сфері; підтримання політичної та дипломатичної взаємодії.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1. Політична допомога ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни

Ще до повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24.02.2022 р. ЄС надавав підтримку Києву, що обумовило формування та тіснішого зв'язку між країнами. Прагненнями ЄС завжди була підтримка суверенітету України та бажання народу вступити до європейської спільноти. Після подій 2013-2014 рр., які в історії України закарбовані назвою «Революція Гідності», з моменту висловлення українським народом бажання стати частиною ЄС, Європарламентом було активізовано співпрацю з Верховною Радою України. У межах даної співпраці охоплювалися різні напрямки - від демократичних та захисту прав людини до економічних.

Нагадаємо, що європейськими депутатами у грудні 2021 р. прийнято резолюцію, у якій висловлено заклик щодо виведення російських військ, що становлять загрозу Україні, а також заявлено, що будь-яка агресія з боку Москви матиме для неї серйозні економічні та політичні наслідки [56].

Політична підтримка України була дуже цінною, оскільки це було підтвердженням прихильності до керівництва країни, правильності прийнятих ним рішень та забезпечення захисту населення країни. Маємо вказати на регулярність співпраці депутатів Європейського парламенту та Верховної Ради України, у ході якої відбувається обговорення шляхів підтримки України в умовах повномасштабної російсько-української війни, а також практичних кроків євроінтеграції та планів з післявоєнної реконструкції України.

Агресія, проявлена Росією щодо незалежної суверенної держави, зумовила появу радикальних змін у зовнішній політиці країн ЄС, зокрема у безпековому секторі. Пришвидшення трансформацій у співпраці ЄС та України стали каталізатором формування не лише безпрецедентного рівня підтримки з

боку країн ЄС, а і появою конкуруючих внутрішньоєвропейських інтересів. Війна, розпочата РФ проти України стала проблемою, яка торкнулася усіх країн на європейському континенті. Це стосується не лише нових геополітичних безпекових орієнтирів, а й загрожує існуванню усієї сучасній ліберально-демократичній системі цінностей [35, с. 126-130].

З початком повномасштабної російсько-української війни з боку ЄС була висловлена швидка та рішуча реакція у вигляді ухвалення обмежувальних заходів, які передбачали встановлення серйозних наслідків для Росії. ЄС здійснив посилення політичної, гуманітарної, військової та фінансової підтримки економіки України [34].

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 р. співпраця ЄС та України стала ще тіснішою. На початку війни російсько-української до України приїжджали різні політичні лідери, які підтримували країну у непростий період. Також з візитом, який засвідчив небайдужість та співчуття, Україну приїхала й лідер ЄС та голова Європарламенту - Роберта Мецола, що стало демонстрацією постійної підтримки України Європарламентом.

В умовах повномасштабної російсько-української війни відбулося збільшення підтримки Україні, яка почала формування розширеного переліку та кількості видів й форм її реалізації.

Нині Європарламент прийняв позицію одного із найрішучіших прихильників набуття Україною членства в ЄС, адже він став першою інституцією ЄС, котра закликала до необхідності початку переговорів з Києвом щодо надання Україні статусу кандидата.

Маємо продемонструвати приклад однієї зі спільних реакцій парламентів ЄС на російсько-українську війну - це 13те надзвичайне засідання Комітету асоціації «ЄСУкраїна», яке відбулося у березні 2022 р.. Місце проведення – Брюссель, формат - відеоконференція. На засіданні обговорювавсь ряд нагальних питань, а саме:

- засудження російської агресії проти України;

- розвиток подальшої співпраці між парламентом ЄС та Верховною Радою України;
- обговорення подальшого євроінтеграційного напрямку розвитку України [67].

Наступним важливим кроком, який характеризує політичну допомогу ЄС щодо України, маємо назвати 14те засідання Комітету асоціації «ЄСУкрaina», яке відбулося у червні 2022 р. у Страсбурзі, на якому обговорювалися такі основні теми:

- надання Україні статусу кандидата в ЄС;
- надання фінансової і секторної підтримки Україні, пріоритетними напрямками якої є сфери енергетики, зеленої трансформації, освіти, охорони здоров'я, транспорту, сільського господарства;
- надання гуманітарної допомоги, питання захисту прав людини, боротьби з безкарністю за злочинами під час війни (як щодо цивільних осіб, так і щодо військових) [66].

Вважаємо, що вказаний захід мав важливе значення, адже продемонстрував, що такою міжпарламентською співпрацею приділено увагу не лише символічній підтримці, але й деталям реформування критичних галузей, а також післявоєнній відбудові.

Слід зауважити, що з перших днів повномасштабної російсько-української війни політична підтримка президента України В. О. Зеленського з боку ЄС була важливою та потужною. Це відзначалося у отриманні лідером країни можливості виступити зі зверненням до світової спільноти із найзначущої трибуни ЄС – Європарламенту [10].

Ключовою демонстрацією політичної підтримки Україні стало надання їй у 2022 р. статусу країни-кандидата в ЄС та дорожньої карти проведення необхідних для цього реформ [42].

Маємо зауважити, що у період російсько-української війни формується тісна співпраця не лише між Україною й Європарламентом, а й на рівні окремих національних парламентів і комітетів. Як приклад можемо навести

зустріч, яка відбувалася 23.06.2022 р між Комітетом Верховної Ради України з питань інтеграції України до ЄС та комітетом парламенту Данії з питань закордонних справ та європейських справ [59].

Серед основних тем зустрічі стали такі: без пекова ситуація, поява гуманітарних та соціальноекономічних наслідків для України, питання морської блокади портів в Україні. Особливої уваги потребувало розв'язання останнього пункту, оскільки починаючи з початку повномасштабного вторгнення, рф здійснила фактично цілковите блокування всіх десяти чорноморських портів, розташованих на південному узбережжі країни.

Військовими кораблями рф агресивним чином заблоковано судноплавство в акваторіях як Чорного, так і Азовського морів (з 2014 р.), що створило загрозу цивільному флоту, а насамперед, перекрило доступ до українських портів торговельним і гуманітарним суднам. У результаті цієї блокади морський експорт та імпорт України, зокрема постачання зерна, металопродукції та пального, були фактично паралізовані, що спричинило формування глобальної продовольчої кризи, особливо в країнах Африки та Близького Сходу [23].

Маємо за доцільне вказати на активну роботу ЄС у напрямку співпраці з Україною над у вирішені питання щодо притягнення росії до відповідальності за вчинення військових злочинів. На підтвердження цього зазначимо, що 23.11.2022 р. рф визнано державою-спонсором тероризму й державою, яка «використовує засоби тероризму». З трибуни європарламенту прозвучав заклик ізолювати рф на міжнародному рівні, та висунуто виключити росію з Ради Безпеки ООН й інших міжнародних організацій. Це означало б для росії зменшення дипломатичних представництв на території ЄС та заборону діяльності у країнах ЄС російських пропагандистських установ [61].

Плідною була співпраця між лідерами України та країн-членів ЄС відбувалася у період повномасштабної російсько-української війни у сфері збереження політичної та фінансової підтримки України з боку ЄС [24]. На дипломатичному рівні велася системна робота з очільниками країн ЄС,

розгорнута Президентом України, основною метою якої залишалося отримання Україною підтримки у політичній, фінансовій, військовій та гуманітарній сфері, а також зміцнення міжнародної солідарності у боротьбі з агресором.

Президентом України було проведено значну кількість переговорів на двосторонньому рівні, відбувалися регулярні виступи з трибун національних парламентів європейських країн, Європейської ради, Європейського парламенту, як у он-лайн, так і оф-лайн форматах. Також слід відзначити емоційні промови В. Зеленського на міжнародних форумах: G7, Європейської політичної спільноти, самітах НАТО, якими наполегливо акцентовано увагу на потребі у захисті України, адже російська агресія становить загрозу й спільним європейським цінностям, демократії та миру у європейському регіоні.

Завдяки реалізації спільних дипломатичних зусиль, відбулася консолідація політичної позиції щодо підтримки України, а також:

- ухвалення пакетів макрофінансової допомоги, обсяг яких становив мільярди доларів;
- запровадження чотирнадцяти пакетів санкцій проти РФ (станом на жовтень 2025 року);
- започаткування надання європейської військової допомоги завдяки залучення Європейського фонду миру (EPF);
- підтримання надання Україні статусу країни-кандидата в члени ЄС;
- відкриття шляху до перемовин у 2024 р. про вступ України до ЄС.

Таким чином, завдяки особистій дипломатичній активності Президента України у період повномасштабної російсько-української війни відбулося формування стабільного проукраїнського курсу серед лідерів ЄС.

Аналізуючи політичну допомогу Україні за період з 2022 р. ми бачимо активізацію міжпарламентських зустрічей України та ЄС; отримання Україною законодавчої та фінансовополітичної підтримки з боку ЄС. Усе частішими стали оговорюватися теми, що стосуються підтримки України, євроінтеграційних намагань, проведення реформ стратегічних галузей,

перспективних напрямків післявоєнної відбудови, забезпечення гуманітарних потреб.

Також слід відмітити активну дипломатичну роботу у світі, яку проводить ЄС для боротьби з російською пропагандою, адже розучувані неправдиві наративи загрожують світовому порядку, заснованому на правді. Суттєвим внеском у боротьбі з країною-агресором, яка порушила норми міжнародного права, було запровадження санкцій ЄС, які підтримано такими країнами як: США, Канадою, Японією та організаціями: НАТО, G7 та ін.

Таким чином, у відповідь на неспровоковану повномасштабну збройну агресію РФ, яка стала повномасштабною російсько-українською війною, Україною та міжнародними партнерами було запроваджено низку санкцій [41]. З початку війни до кінця 2024 р. Радою міністрів ЄС із закордонних справ ухвалено п'ятнадцять пакетів санкцій проти Росії, а у лютому 2025 р. було прийнято 16 пакет санкцій [25], які містять економічні та індивідуальні заходи обмеження, які мають на меті ослабити Росію та зменшити її спроможність вести війну проти суверенної держави. Проте, й досі можемо спостерігати виявлені обхідні шляхи, якими користуються недобросовісні діячі.

Влітку 2025 р. Радою ЄС відбулося ухвалення вісімнадцятого пакету санкцій, вплив яких на енергетичний, банківський та військовий сектори Росії став суттєвим, адже було встановлено відповідальність у разі продовження воєнної кампанії РФ проти України. Слід додати, що у той період Радою ЄС було погоджено ряд додаткових заходів щодо Білорусі, яка слугує непрямим учасником воєнних дій [41].

Зазначимо, що фізичні особи, на яких накладено санкції, отримали такі обмеження:

- заморожено усі рахунки в банках ЄС;
- заборонено перетинати кордони ЄС;
- у випадку надавання активів або коштів з ЄС, такі дії є незаконними.

Компанії та організації, на які накладено санкції, отримали такі обмеження:

- заморожено усі рахунки в банках ЄС;
- у випадку прямого чи опосередкованого надання активів або коштів особам, такі дії вважати незаконними [41].

У ході дослідження ми з'ясували, що станом на вересень 2025 р. Україною накладено санкції щодо 12193 фізичних і 8761 юридичних осіб. Також підтверджено чинність окремих рішень, що стосуються секторальних санкцій [41].

Характеризуючи Європейські та українські санкції, зазначимо, що вони стосуються таких галузей:

- економіки й фінансування;
- транспортної;
- авіаційної;
- енергетичної;
- оборонної;
- сфери послуг;
- ЗМІ;
- дипломатичного й індивідуального напрямку.

Окрім цього, санкційна політика ЄС спрямована на Білорусь як учасника вторгнення в Україну та Іран, який є активним виробником та постачальником зброї (дронів, ракет та ін..) [64].

Допомога ЄС Україні спрямована не лише на забезпечення політичної, фінансової чи військової підтримки, а й охоплює інші сфери, як наприклад юридичну, яка вважається надважливою. З початку повномасштабної російсько-української війни від ЄС надходить системна підтримка України в питаннях міжнародного правосуддя, яка охоплює й аспекти боротьби з безкарністю, реформування правової системи та приведення українського законодавства у відповідність до законодавства ЄС.

Аналізуючи юридичну допомогу ЄС щодо України, визначимо такі основні напрямки:

1) Підтримка України у розслідуванні воєнних злочинів РФ, яка передбачає надання технічної, експертної та матеріальної допомоги для того, аби задокументувати воєнні злочини та злочини проти людяності;

- створення об'єднаної слідчої групи у квітні 2022 р. в Україні, що підтримано Агентством ЄС з питань співробітництва у сфері кримінального правосуддя;

- допомога Міжнародного центру з розслідування злочинів агресії проти України (ICRA), який провадить свою діяльність у Гаазі при Eurojust функціонує Міжнародний центр з розслідування злочину агресії проти України [7]. В. Зеленський висловив думку, що ICRA є першим кроком у допомозі Україні досягнути справедливого покарання злочинців, які вчинили злочини, пов'язані з агресією внаслідок війни Росії проти України. Сьогодні у базах даних Євроюсту, де містяться докази воєнних злочинів в Україні, зафіксовано понад 65 тис. випадків [44].

2) Підтримка України у проведенні реформування галузі правосуддя та антикорупційного законодавства, що передбачає:

- тісну співпрацю ЄС з Україною у роботі щодо здійснення реформ у судовій системі, прийняття законів, норми яких регулюватимуть доброчесність суддів, підтримання незалежності Вищої Ради правосуддя, а також діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів ;

- надання допомоги у відборі кадрів для діяльності Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів, залучивши до процесу міжнародних експертів;

- підтримання НАБУ, САП, ВАКС шляхом направлення фахівців для проведення консультацій, а також надання фінансової допомоги для інституційного розвитку.

Значущою політичною підтримкою України з боку ЄС вважаємо ухвалене принципове рішення про надання Україні військової допомоги. Експерти зауважують на безпрецедентності цього кроку в історії ЄС, який до повномасштабної російсько-української війни не приймав рішень, які

стосувалися військових питань. Це підтверджує той факт, що ЄС чітко розуміє значення України у цей період як форпосту між Європою та росією, адже не втримавши удар, може пропустити ворога до кордонів ЄС.

З початку війни у лютому 2022 р., ЄС, користуючись діяльністю Європейського фонду миру, почав фінансувати передачу озброєння, військової техніки, боєприпасів, а також навчати українських військових. Отже, у рамках політичного погодження військової допомоги усіма країнами-членами ЄС, означало надання допомоги не лише моральної чи фінансової, а і оборонної.

Політичне значення, яке має військова підтримка ЄС, вбачається у:

- історичному зламі у політиці ЄС, яка раніше не приймала участі к військових діях;
- визнанні країнами ЄС, що допомога Україні в оборонній сфері не означає ескалацію, а навпаки, забезпечує оборону міжнародного права, заснованого на принципі суверенітету та праві на самозахист, визначеного у параграфі 51 Статуту ООН [3].
- ухваленні ЄС спільних рішень, які стосуються військової підтримки, що є виявом глибокого політичного довірливого ставлення до України як партнера, на території якого відбувається боротьба не лише за себе, а й за безпеку європейського простору.

Підсумовуючи, зазначимо, що військова допомога Україні з боку ЄС в умовах повномасштабної російсько-української війни має першочергове значення, адже є реальним проявом політичної підтримки, а не лише гарними заявами та занепокоєнням, яке ми чули ще з 2014 р. Консолідоване рішення країн-членів ЄС сприяло:

- зміцненню обороноздатності України;
- зменшенню навантаження на США, які виступали головним донором;
- демонстрації готовності ЄС до спільного вирішення кризових ситуацій;
- формуванню прецеденту на майбутнє - євроінтеграції України до європейської політики у безпековому та оборонному секторі.

Президентом України В. Зеленським проведення дипломатичної діяльності вбачалося не в порожніх балачках, а у конкретному підписанні ключових документів, яким стала 27.06.2024 р. угода «Спільні зобов'язання з питань безпеки між ЄС та Україною», що стало можливим внаслідок одностайної згоди, наданої державами-членами ЄС. Документ суттєво відрізняється від двосторонніх безпекових угод між Україною та державами-членами НАТО. Зокрема, в угоді не містяться норми щодо можливості набуття членства України в НАТО, адже до ЄС на сьогодні входять Австрія та Ірландія, які є позаблоковими державами, а також Угорщина, яка дотримується позиції утримання від підтримки України [49].

Аналізуючи вказану безпекову угоду, ми виявили у ній такі позиції:

- офіційне закріплення довгострокової (до 10 років) політичної, фінансової, військової й гуманітарної підтримки України з боку ЄС [47];
- закріплення зобов'язань ЄС надавати допомогу Україні щодо власного захисту себе, та протидії дестабілізації;
- реалізація співпраці у оборонній сфері: постачання зброї, навчання військових, спільна участь української та європейської оборонної промисловості, кібербезпека [48];
- реалізація реформування сфери безпеки і оборони, враховуючи європейські стандарти, внутрішню інтеграцію України до європейських механізмів [47].

Політична підтримка ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни має надважливе значення, оскільки підписана угода виступає:

- погодженням держав-членів ЄС на надання Україні довгострокової підтримки;
- підсиленням позиції України щодо проведення переговорів про євроінтеграцію, оскільки основними є безпекова і оборонна кладова;
- чинником формування оборонної допомоги, що робить Україну «стратегічним партнером».

- створює стабільність, прогнозованість військової допомоги.

Таким чином, політична підтримка України з боку ЄС в умовах повномасштабної російсько-української війни має всебічний, послідовний і довгостроковий характер. Політична підтримка передбачає:

- офіційне визнання перспективи Україною набуття членства у ЄС;
- підтримка у євроінтеграційному напрямку до ЄС;
- реалізація безпекових зобов'язань;
- продовження санкційної політики;
- надання підтримки у сфері правосуддя;
- надання військової підтримки;
- мобілізацію ресурсів для відновлення України.

Отже, реалізація заходів у рамках політичної підтримки ЄС щодо України є демонстрацією не лише політичної солідарності, а й стратегічної рішучості у набутті Україною повноцінного членства у ЄС.

2.2. Економічна допомога ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни

В умовах повномасштабної російсько-української війни, яка розпочалася 24.02.2022 р., ЄС займає позицію одного із ключових донорів економічної підтримки України. Допомога Україні з боку ЄС носить системний характер і відзначається наявністю таких складових:

- фінансової;
- торговельної;
- гуманітарної;
- інституційної.

Стабільність економіки України в умовах війни, функціонування державних інституцій та фінансування потреб оборони й відбудови забезпечуються саме сукупністю вище вказаних компонентів підтримки. Тому

слід зазначити, що економічна допомога не може розглядатися як підтримання лише економіки, на ній тримаються усі сфери.

В умовах повномасштабної російсько-української війни ЄС надає економічну та фінансову підтримку у колосальних розмірах. Економіка будь-якої країни, яка перебуває у стані війни, є нестабільною, зазнає втрат, її показники знижуються. Так і Україна дуже потерпає від війни. Значна частина підприємств зруйновані, безліч вимушені припинити існування з різних причин – від відсутності працівників до неспроможності справитися із системою оподаткування. Також страждає і соціальна сфера. Не вистачає коштів для оплати праці, пенсій та інших соціальних виплат. Тому фінансова підтримка займає також важливе місце у підтримці України з боку ЄС та партнерів.

Починаючи з 2022 р. обсяг економічної та фінансової підтримки, яку ЄС надає третій країні, не має аналогу. Це стосується не лише надання екстреної фінансової допомоги з метою підтримання держави в умовах війни, а й надання довгострокової економічної підтримки для того, аби забезпечити здійснення реформ, стабілізувати бюджет, відновити критичну інфраструктуру, стимулювати розвиток торгівлі та інтегрувати Україну до вступу в ЄС. Також економічна складова Європейської політики займає основоположне значення у процесі налагодження зв'язків та інтеграції.

За час перебування України в умовах повномасштабної російсько-української війни з боку ЄС для України у 2022 р. спрямовано макрофінансової допомоги у розмірі 9 млрд. євро у формі кредитів й грантів для зміцнення стабільності держави та задоволення невідкладних потреб у фінансуванні [26, с. 135-139].

У 2023 році Європейський Союз надав Україні фінансову підтримку у розмірі 18 млрд євро. 2024 році обсяг бюджетної допомоги з боку ЄС перевищує 16 млрд. євро. Перші два транші Україна отримала у січні (3 млрд. євро) та березні (1,5 млрд. євро), а подальші надходження заплановані протягом 2023 року за умови виконання Україною погоджених реформ та зобов'язань [50]. При повному впровадженні рекомендованих реформ очікується, що до

2027 році ВВП України може зрости на 6,2%, до 2040 року – на 14,2%, а державний борг до 2033 року може скоротитися приблизно на 10% [39].

22 жовтня 2024 року Європейський парламент під час пленарного засідання підтримав пропозицію Європейської комісії щодо надання Україні макрофінансової допомоги на 2024-2025 роки обсягом до 35 млрд євро. Це фінансування є складовою ініціативи Групи Семи (G7), спрямованої на розширення можливостей наповнення українського бюджету. Також було схвалено створення Механізму кредитної співпраці з Україною, що передбачає надання частини макрофінансової допомоги у безповоротній формі [17].

Розробниками Механізмів підтримки України запропоновано такі три напрямки реалізації ключових елементів Механізму:

I напрямок – фінансова підтримка, формою якої є гранти і кредити для держави. Механізму фінансування Україна отримала можливість стабільного й передбачуваного фінансування, тоді як для ЄС це сформувало надійну базу для захисту бюджету. Для отримання фінансової допомоги, Урядом України проводяться на постійній основі консультації з Комісією та підготовлено План відновлення України, з детальним викладенням свого бачення відновлення, відбудови й модернізації країни та реформ, здійснення якого розроблено для процесу вступу до ЄС.

До плану, схваленого ЄС, включено наявність структурних реформ й інвестицій, спрямованих на зростання української економіки. Комісія акцентує увагу на необхідності проведення реформ у сфері державного управління, самоврядування, верховенства права та раціонального фінансового управління, проте, пріоритетним напрямком є боротьба з корупцією і шахрайством. Також пропонується проведення й інших реформ, інвестування у які є фундаментальним засобом реалізації процесу вступу України до ЄС.

II напрямок – особливі рамки інвестування в Україну, метою розроблення яких є залучення та мобілізації державних і приватних інвестицій, спрямованих на відновлення й відбудову України. Надання такої допомоги здійснюється у вигляді гарантій та має форму змішаного фінансування, що означає поєднання

коштів кредитів і грантів від ЄС для відновлення України. Підтримка за даним напрямком може бути розширеною ЄС, за сприятливих умов, тобто після закінчення війни.

III напрямок – технічна допомога та інші допоміжні заходи, зокрема мобілізація досвіду в сфері реформування. Також даний напрямок передбачає надання підтримки територіальних громад та громадянського суспільства. Вказані форми допомоги отримували й інші країни на шляху вступу до ЄС, що передбачено Інструментом допомоги країнам-кандидатам. Завдяки даній підтримці реалізовуватиметься План відновлення України. Також будуть охоплені субсидії на відсоткові ставки за такими кредитами [22].

Узгодження нового пакету фінансової підтримки стало можливим завдяки спільному рішення Європейської Комісії та Європейського інвестиційного банку, що передбачає виділення додаткових кредитних ресурсів на суму 100 млн євро. Основним напрямом використання цих коштів визначено оперативне відновлення України, зокрема ремонт об'єктів муніципальної та енергетичної інфраструктури. Надана ЄС гарантія є складовою ініціативи «EU for Ukraine (EU4U) Initiative», схваленої ЄІБ у березні 2023 року. У рамках цієї ініціативи також передбачено створення фонду EU4U Fund та надання технічної та консультативної допомоги на суму 100 млн. євро з ресурсів ЄІБ [68].

Крім того, у червні 2023 року Європейська комісія представила новий інструмент підтримки України у розмірі 50 млрд євро, що включає грантове фінансування та кредитні програми на період 2023-2027 років. Головною метою цього фонду є сприяння модернізації та відновленню держави, а також покриття фінансових потреб у рамках ключових проектів повоєнного оновлення. Водночас ЄС наголосив, що доступ до фінансування безпосередньо залежить від прогресу України у виконанні реформ, необхідних для вступу до Євросоюзу, зокрема у сфері антикорупційної політики та зміцнення верховенства права [74].

Цитуючи Міністра фінансів України С. Марченко, зазначимо, що з 2022 р. обсяг міжнародної фінансової допомоги для України за останні три з половиною роки становив понад 145 млрд. доларів США [43]. Він повідомив про залучення у 2025 р. суми понад 30,6 млрд. доларів отриманої фінансової допомоги. Проте, з огляду на нинішні реалії, можна визначити потребу держави значно більшу, її сума складає близько 39,3 млрд. доларів. Міністр акцентував окрему увагу на надходженнях, отриманих від заморожених активів РФ. У межах ініціативи G7, яка запрацювала з 2024 р., Україною отримано майже 23 млрд. доларів з передбачених 50 млрд. доларів [43].

Структуруємо отримані з різних офіційних джерел статистичні дані щодо обсягу фінансової допомоги Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни та занесемо до таблиці (див. Таб 2.1).

Таблиця 2.1

Фінансова допомога Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни

Рік	Сума допомоги
2022	9 млрд. євро
2023	18 млрд. євро
2024	23 млрд. євро
2025	30,6 млрд. доларів
2023-2027	50 млрд. доларів

Джерело: складено автором на основі [26; 43; 50; 74]

Маємо вказати на те, що враховуючи масштаб і складність викликів як для відбудови, так і для реформ, що є основою процесу розширення, Україна потребує постійної підтримки від ЄС для вирішення цих проблем.

Слід додати станом на жовтень 2025 р, за офіційними даними Європейської комісії, загальна сума підтримки Україні з боку ЄС (включно з державами-членами) перевищує 85 млрд. євро [74].

Вказана фінансова допомога розподілена у таких напрямках:

- понад 38 млрд. євро прямої бюджетної підтримки у формі грантів та позик;
- близько 17 млрд. євро гуманітарної, енергетичної та екстреної допомоги;
- понад 30 млрд. євро військової допомоги через механізм Європейського фонду миру та двосторонні канали, що також має економічний ефект (через підтримку національних оборонних промисловостей і логістики).

Доречним буде зауваження, що економічна підтримка ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни здійснюється такими основними каналами:

1. Макрофінансова допомога, яка надається за пільговими умовами, спрямована на покриття дефіциту держбюджету України. У 2023 -2024 рр. у рамках реалізованої програми отримано допомоги обсягом 36 млрд. євро, що є найбільшою фінансовою ініціативою ЄС в історії. Кошти у межах макрофінансової допомоги спрямовано на:

- виплату зарплат і пенсій;
- утримання систем охорони здоров'я, галузі освіти, соціального захисту;
- підтримку енергетичного сектору та критичної інфраструктури.

2. Допомога Ukraine Facility (2024-2027 рр.), обсяг якої становить 50 млрд. євро. Канал запущений у 2024 р. та виступає стратегічним інструментом економічної підтримки України у достроковій перспективі. У рамках допомоги передбачається отримання:

- 33 млрд. євро пільгових позик;
- 17 млрд. безповоротної допомоги у формі грантів [39].

Виплати відбуваються за умов виконання вимоги здійснення реформ, завдяки чому економіка може зростати, а управління стати ефективнішим.

У межах нашого дослідження слід зазначити важливість економічної підтримки України з боку Європейського Союзу, зокрема у сфері торгівлі. На сьогоднішній день існує активний розвиток співпраці між Україною та ЄС у низці стратегічно важливих напрямів: зовнішньої торгівлі, яка формує близько 33% загального обсягу товарообігу країни, галузі безпеки, фінансового сектору,

галузі космічних досліджень та інших. Після початку тимчасового застосування Угоди про асоціацію обсяг експорту української продукції до держав-членів ЄС зріс приблизно на 60% [21].

Одним із ключових рішень на підтримку української економіки стало схвалення Радою Міністрів заходів щодо тимчасової лібералізації торгівлі, що передбачало річне скасування мит на український експорт. Макрофінансова допомога і надалі відіграє важливу роль як інструмент стабілізації економічної ситуації в державі [11, с. 45-51]. Для промислового сектору критично важливим залишається доступ до фінансових ресурсів. Окремо слід наголосити на значущості грантової підтримки, яка створює додаткові можливості для розвитку українського підприємництва [34].

Зазначимо, що сфера торгівлі є надзвичайно актуальною для співпраці ЄС і України. Особливого значення набуло рішення Європарламенту щодо повної лібералізації торгівлі, що означає повне скасування імпортного мита, квот та антидемпінгових заходів на українські товари [36]. Такі умови діють з 2022 р. та вже продовжені до 2025 р. (з можливістю подальшого подовження). Це відкрило шлях до значного розширення присутності українських товарів на ринку ЄС і компенсації втрат від блокади українських портів та руйнування інфраструктури.

Наступним вагомим кроком стало підключення України до єдиного ринку ЄС. Україна отримала асоційований доступ до ряду європейських програм і ринків:

- Горизонт Європа (наука і технології);
- Single Market Programme;
- Digital Europe;
- EU4Health;
- Customs, Fiscalis, Erasmus+ та ін. [20].

Такі заходи є фактичною економічною інтеграцією, що наближає Україну до набуття повноправного членства в ЄС.

Реалізація фінансування військової допомоги здійснюється шляхом використання спеціального механізму, яким являється «Європейський фонд миру», створений 22.03.2021 р. Радою ЄС ухвалено рішення про збільшення обсягу фінансування Європейського фонду миру до 7,979 млрд. євро до 2027 року. Це послугує забезпеченню можливості покриття додаткових фінансових потреб. З боку ЄС надається підтримка Збройних сил України, у межах якої виділено вже сім пакетів допомоги за сприянням Європейського фонду миру. Наразі сума загального внеску ЄС для України в рамках фонду становить понад 3,6 млрд. євро [20].

Підсумовуючи, зазначимо що економічна підтримка України з боку ЄС має політичне значення, яке вбачається у:

- демонструванні єдності і солідарності ЄС з Україною в умовах повномасштабної війни;
- формуванні економіки України за зразком європейської;
- забезпеченні фінансової стабільності як основи внутрішньої стійкості держави.

Таким чином, надання економічної та фінансової допомоги ЄС щодо України є ключовою опорою, що формує стійкість економіки в умовах повномасштабної російсько-української війни.

2.3. Гуманітарна допомога ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни

Гуманітарна допомога є одним із ключових інструментів глобальної політики, спрямованої на підтримку України, яка зазнала масштабних втрат у результаті повномасштабної війни. Під гуманітарною допомогою розуміють комплекс заходів, спрямованих на забезпечення населення продовольством, медичною підтримкою, тимчасовим житлом та іншими базовими потребами, покликаними полегшити страждання людей та захистити їхню гідність. У рамках зовнішньої політики Європейського Союзу гуманітарна підтримка

посідає важливе місце, відображаючи відданість ЄС принципам прав людини, миру та міжнародної стабільності.

Правова основа для реалізації гуманітарних програм ЄС закріплена у Договорі про функціонування ЄС, зокрема, у статті 214, яка визначає повноваження Союзу щодо координації та фінансування гуманітарних заходів, а також наголошує на необхідності співпраці з урядами інших держав та міжнародними організаціями. У той же час, стаття 21 Договору про Європейський Союз встановлює базові принципи та цінності, що визначають зміст та пріоритети гуманітарної політики ЄС [12].

Гуманітарна допомога відіграє виняткову роль у світовій системі реагування на кризи, оскільки забезпечує країни, що перебувають у стані війни або зазнали наслідків природних катастроф та інших надзвичайних ситуацій, необхідними ресурсами для швидкого реагування та подальшого відновлення. Для України, яка опинилася в умовах повномасштабного вторгнення, гуманітарні програми ЄС стали важливим джерелом підтримки мільйонів громадян, які змушені залишити свої будинки або перебувати в районах активних бойових дій.

У контексті російсько-української війни Європейський Союз став одним із провідних донорів гуманітарної допомоги Україні. ЄС традиційно займає провідні позиції у світі щодо обсягів гуманітарного фінансування, які можуть включати гранти, кредити, постачання товарів першої необхідності та інші форми підтримки.

Рішення про надання гуманітарної допомоги приймалися під час численних самітів, конференцій та міжнародних зустрічей. Зокрема:

На саміті ЄС у Брюсселі 25 березня 2022 року лідери держав-членів ухвалили рішення про посилення гуманітарної підтримки України та погодили комплекс заходів щодо забезпечення фінансової та військової допомоги.

Під час саміту ЄС 24 червня 2022 року в Брюсселі було ухвалено рішення про надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС, а також

наголошується на необхідності подальшого розширення обсягів фінансової та гуманітарної підтримки. Додатково обговорювалися можливості продовження економічної та оборонної допомоги.

На саміті НАТО в Мадриді у 2022 році керівники країн-членів визначили підтримку України одним із ключових пріоритетів. Було представлено низку нових ініціатив, спрямованих на посилення військової та гуманітарної допомоги, включаючи збільшення постачання озброєння та гуманітарних ресурсів.

На конференції у Лугано 6 липня 2022 року, організованої Швейцарією, міжнародні партнери обговорили шляхи відновлення України після завершення війни. Лідери держав наголосили на необхідності розширення гуманітарної підтримки та схвалили декларацію, яка передбачає механізми фінансування відновлення країни.-

На Саміті G7 у травні 2023 р.. світовими лідерам обговорено питання підтримки України, яка передбачала надання військової та гуманітарної допомоги. Серед прийнятих рішень було призначення нових пакетів допомоги, зокрема щодо відновлення критичної інфраструктури.

- На саміті у Вільнюсі в липні 2023 р. було відбулося підтвердження продовження підтримки України, разом з гуманітарною допомогою на 2024 р., особливо для забезпечення відновлення зруйнованої інфраструктури [44].

Ми з'ясували, що від ЄС отримано допомогу як для мільйонів українців, які залишилися жити в умовах війни, так і для переміщених осіб. Близько 17 млн. людей отримали допомогу, яка забезпечувала наявність базових потреб шляхом реалізації програм які фінансуються ЄС. Окрім гуманітарної допомоги Всередині країни українці отримали гуманітарну допомогу, проте, майже 4,2 млн. українських біженців, які перебувають у країнах ЄС, отримали тимчасовий захист, що охоплює житло, медичні послуги, освіту та роботу [60].

Радою ЄС 4.03.2022 р. вперше в історії запроваджено Директиву про тимчасовий захист, якою передбачається зменшення навантаження на

національні системи надання притулку, завдяки чому біженці з України можуть користуватися єдиними правами на всій території ЄС.

Так бачимо, що біженців з України наділили правом на:

- проживати на території ЄС;
- бути працевлаштованим та отримати житло;
- отримувати освіту (як дітьми, так і дорослими);
- користуватися медичною та соціальною допомогою.

Спочатку застосування тимчасового захисту розраховали до березня 2023 р., однак згодом його продовжили ще на рік, до березня 2024 р. Наступним дедлайном для отримання українцями тимчасового захисту на території ЄС став березень 2027 р. Загалом реалізація даного механізму може продовжуватися до трьох років, у випадку стабільно поганої ситуації в Україні, адже тоді люди ще не зможуть повертатися додому. Європейською комісією запроваджено максимально гнучкий механізм для використання державами-членами ЄС невитрачених фондів для підтримки людей, які рятуються від війни. Завдяки цьому механізму на потреби підтримки людей спрямовано близько 17 млрд. євро [60].

Гуманітарна допомога ЄС для українців, постраждалих від війни є колосальною підтримкою. Її отримують як жителі України, так і ті, що перебувають на території ЄС.

20.04.2023 р. Україна стала державою-учасницею Механізму цивільного захисту ЄС, яка є європейською системою солідарності для допомоги країнам, постраждалим від стихійного лиха чи інших катаклізмів (наприклад, війни). Механізм цивільного захисту ЄС спрямований на надання екстреної допомоги Україні з усієї Європи та використовується з лютого 2022 р., тобто з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Це стало найбільшою та найтривалішою операцією в історії, адже до України у той час було відправлено понад 88 000 тонн гуманітарної допомоги, наповненої життєво важливим спорядженням, продуктами харчування та медикаментами. Слід зазначити, що у рамках даного механізму в Україну було доставлено близько

тисячі електрогенераторів, що стало можливим завдяки повному фінансуванню ЄС [75]. У майбутньому, коли Україна отримає повноправне членство у ЄС, як учасник Механізму цивільного захисту ЄС також зможе надавати допомогу країнам, що опиняються у кризовому становищі.

У 2025 р. парламентом ЄС затверджено пакет нового фінансування розміром 148 млн. євро, яке сприятиме продовженню підтримки життєво важливої гуманітарної допомоги в Україні. Загалом, Європейською комісією виділено понад 1,1 млрд. євро на реалізацію програми гуманітарної допомоги в Україні, яку втілюватимуть партнери на місцях [13].

Пріоритетами, визначеними українським урядом, гуманітарною допомогою ЄС передбачається:

- організація притулку;
- надання грошової підтримки;
- отримання медичного обслуговування;
- отамання продовольчої допомоги;
- отримання освіти;
- забезпечення водопостачання та санітарних засобів.

Також, через Механізм цивільного захисту ЄС в Україну спрямовано понад 156 тис.тонн. матеріальної допомоги від держав-членів та партнерів з Європейської асоціації вільної торгівлі а 380 млн. євро на здійснення гуманітарного розмінування, разом з 80 млн. євро з бюджету ЄС.

ЄС здійснює координацію медичної евакуації українських пацієнтів, яким терміново потрібно лікування, і до цього часу ЄС перевезено до європейських лікарень понад чотири з половиною тисячі пацієнтів для отримання спеціалізованої допомоги [13].

З 2022 р. ЄС мобілізовано 330 млн. євро на програму надзвичайної підтримки, яка допомогла у період активної фази війни забезпечити людей товарами і послугами, освітою, медичним обслуговуванням та харчуванням. Програма підтримки також сприяла захисту населення, а також і підтримці малого та середнього бізнесу та сільського господарства.

Від початку війни, сума наданої підтримки ЄС з резервних фондів становила для України понад 181 млн. євро. Маємо сказати на такі види наданої Україні підтримки з резервних фондів, які забезпечували людей:

- житловими потребами;
- захисним одягом;
- вентиляторами;
- інфузійними насосами;
- моніторами пацієнта;
- ультразвуковим обладнанням [13].

Маємо зазначити напрямки отриманої українцями гуманітарної допомоги:

- підтримка населення, яка включає надання продовольства, води, притулку, медичної допомоги та засобів для захисту взимку;
- освіта: ЄС надав 100 млн. євро для забезпечення доступу дітей до освіти та 1,5 мільйона підручників;
- медична допомога: надано медичне обладнання (апарати ШВЛ, монітори, маски тощо) на суму понад 127 млн. євро,
- енергетична інфраструктура: надано 265 млн. євро для стабілізації енергомережі та відновлення відновлюваних джерел енергії [13].

Слід додати, що поряд зі спільними зусиллями, деякими країнами ЄС надається Україні додаткова допомога через реалізацію власних програм. З початку війни найбільшим союзником і донором для України Польща. Фахівцями підраховано, що Польщею надано Україні гуманітарної допомоги на суму понад 1 мільярд євро [71].

У ході дослідження ми з'ясували, що вагомий внесок у надання гуманітарної допомоги з боку ЄС зробили Німеччина та Франція, які сьогодні вважаються важливими союзниками України. Досліджуючи допомогу Німеччини, ми з'ясували, що вона надала кілька мільйонів тонн гуманітарних вантажів, у яких поряд з продуктами харчування доставлялися медикаменти та предмети першої необхідності. На другий рік війни обсяг німецької

гуманітарної допомоги становить приблизно 1,5 млрд. євро та спрямована на підтримку внутрішньо переміщених осіб, забезпечуючи їх житлом, медичною допомогою та соціальними послугами. Німеччина також забезпечує важкою військовою технікою, зокрема, бронетранспортерами, артилерійськими системами та системами протиповітряної оборони «IRIS-T» [72].

В свою чергу, у 2023 р. Францією виділено приблизно 400 млн. євро на реалізацію гуманітарних проєктів, а французькими організаціям, активно надається гуманітарна допомога. Франція є постачальником Україні різних видів озброєння, разом з артилерійськими системами, протитанковими ракетами «Milan» та безпілотниками. Державою забезпечується проведення навчань для українських військових та прийом біженців.

На початку 2024 р. Німеччиною та Францією разом надано Україні гуманітарної та військової допомоги на загальну суму у понад 15 млрд. євро. Реалізація їхніх програм підтримки біженців, військової допомоги, фінансування відновлення та інтеграційних ініціатив засвідчують стійку підтримку України з боку обох країн у цей складний час [72].

Зауважимо, що поряд з урядовими структурами ЄС, а також окремими державами-членами, значну частину допомоги надають інші міжнародні організації, як наприклад Міжнародний Комітет Червоного Хреста та Національне товариство Червоного Хреста в Україні, роль яких у наданні гуманітарної допомоги під час війни в Україні, є надзвичайно важливою, адже вони надавали підтримку як цивільним особам, так і військовим.

Місія Червоного Хреста полягала у забезпеченні людей такими необхідними для кожного речами як: продукти харчування, питна вода, медикаменти, одяг і товари першої необхідності. З боку Червоного Хреста в зонах активних бойових дій було організовано та розгорнуто мобільні медичні команди та намети, у яких надавалася перша медична допомога. Організація Червоного Хреста допомагає відновленню інфраструктури, шкіл, лікарень та інших життєво важливих об'єктів, пошкоджених або зруйнованих війною. Червоний Хрест допомагав евакуювати цивільне населення з регіонів, які

найбільш постраждали у період війни, як наприклад, Маріуполь, Харків та ін..[69].

Особлива увага організацією Червоного Хреста приділяється захисту найбільш вразливих груп, якими виступають діти, особи літнього віку та люди з інвалідністю. Червоний Хрест моніторить умови, у яких утримуються військовополонені, що необхідно для дотримання положень Женевських конвенцій. Також Червоним Хрестом надається допомога у пошуку військових, які зникли безвісти, а також надає підтримку їхнім сім'ям та надає психологічну допомогу травмованим війною особам, зокрема постраждалим від насильства, втрати родичів або вимушеного переселення.

Не менш важливою є підтримка України з боку ООН, яка вжила низку заходів для надання допомоги та підтримки відновлення країни. ООН, використовуючи своїх агенцій, таких як ВПП і ВООЗ, організувала доставку мільйонів тонн продуктів харчування та медичних препаратів. Це включає механізм прямого розподілу, та підтримку місцевих організацій. За сприянням ООН створюються гуманітарні коридори, яким здійснювалася безпечна доставка допомоги до регіонів, які постраждали від активних бойових дій.

Також ЄС мобілізував фонди солідарності, які здійснюють підтримку країн, до яких прибули біженці. Найпопулярнішим є Фонд притулку, міграції та інтеграції, який виступає фінансовим інструментом ЄС, створення якого передбачало підтримку ефективній міграційній політиці, зокрема надання допомоги країнам-членам у сфері організації притулків, інтеграції мігрантів та боротьби у напрямку нелегальної міграції.

Визначимо такі основні цілі фонду AMIF:

- Підтримка систем притулку (за сприяння Фонду зміцнюється система надання притулку в країнах ЄС, що забезпечує стандарти захисту біженців).
- Підтримання легальної міграції та інтеграції, що передбачає підтримку заходів щодо сприяння інтеграції мігрантів, які мають право на проживання в ЄС, зокрема через доступ до освіти, праці та соціальних послуг.

- Запобігання нелегальній міграції, в рамках якої здійснюється надання допомоги в запровадженні ефективних механізмів для повернення мігрантів до країн їх походження, які не мають права на проживання в ЄС, з дотриманням прав людини.

- Боротьба з нелегальною міграцією (за сприяння Фонду також відбувається активізація зусиль держав-членів у запобіганні та боротьбі з нелегальною міграцією та торгівлею людьми) [70].

Досліджуючи питання біженців внаслідок повномасштабної російсько-української війни, ми з'ясували, що важливу діяльність у наданні фінансової підтримки країнам-членам ЄС, до яких прихали біженці з України, відграє у АМІФ. У період з 2022 по 2025 рр. організація сприяє забезпеченню ефективної інтеграції та доступу до послуг для біженців, а також надає допомогу у випадку в їхнього повернення чи переміщення в межах ЄС. І також слід відзначити тісну координацію АМІФ з іншими програмами та фондами ЄС, співпраця з якими сприяє підтримці держав-членів, спрямованій на забезпечення належного захисту та інтеграції мігрантів та біженців.

Маємо вказати на діяльність ще одного не менш важливого фонду REACT-EU та Європейського соціального фонду, роль якого є визначною, оскільки вони є фінансовими інструментами ЄС, спрямованими на підтримку економічного відновлення та соціальної інтеграції [76].

Взагалі, REACT-EU створений за ініціативою ЄС, запущеною в 2020 р. та є частиною програми відновлення після пандемії COVID-19, спрямованої на допомогу країнам ЄС у питаннях вирішення економічних наслідків кризи та надання підтримки з метою стабільного економічного відновлення. Проте, у період кризи, пов'язаної із напливом біженців з України до країн ЄС, REACT-EU також обрав напрямом надання підтримки державам, на території яких перебувають українські біженці. Пріоритетними цілями є фінансова підтримка соціальних і економічних програм для країн-членів ЄС. Метою реалізації програми є інтеграція українських біженців, забезпечення їх медичними та соціальними послугами, а також інтеграція на ринку праці, тобто допомога у

пошуку роботи для українських біженців, адже розвиток професійних навичок є важливим аспектом перебування людини на чужині та адаптації до нових умов.

Зазначимо, що, Європейський соціальний фонд є основним інструментом ЄС, діяльність якого спрямована на підтримку зайнятості, підвищення кваліфікації та соціальну інтеграцію. Фонд здійснює фінансування програм, націлених на надання кращих можливостей отримання освіти та працевлаштування, зокрема це є важливим напрямком допомоги для вразливих груп населення, наприклад, для мігрантів та біженців [16].

Зазначимо, для Європейського соціального фонду підтримка програм навчання та перекваліфікації є основоположним напрямком, реалізація сприяє отриманню українцями нових навичок, адаптованих до ринку праці країн-членів ЄС. Фонд здійснює фінансування ініціатив для полегшення доступу біженців до освіти, разом з мовними курсами та професійної підготовки, тому особливу увагу спрямовує на підтримку вразливих категорій серед українських біженців, зокрема жінок, дітей та людей із обмеженими можливостями, надаючи їм можливість доступу до соціальних послуг.

Для обох програм - REACT-EU і Європейського соціального фонду, характерним є забезпечення гнучкого фінансування країн-членів ЄС, що передбачає допомогу українським біженцям у здійсненні інтеграції до нового суспільства, отриманні необхідної допомоги, роботи та освіти. Ці ініціативи спрямовані на забезпечення економічної стабільності та соціальної згуртованості на рівні ЄС. Наступною ініціативою солідарності, мобілізованої ЄС у напрямку допомоги українським біженцям, слід назвати є Фонд допомоги біженцям з України. Діяльність Фонду є надважливою для підтримки українців, які рятувалися на території ЄС від війни. Основною допомогою даного фонду є допомога у отриманні біженцями житла та базових речей [55].

Організація сприяє забезпеченню тимчасовим житлом новоприбулих біженців та наданні допомоги у пошуку постійного місця проживання. Фонд здійснює часткове фінансування та займається організацією мовних курсів, що також вважається є важливим аспектом інтеграції біженців до ЄС та їхнього

працевлаштування. Також завдяки цьому проєкту, українські біженці отримують допомогу у пошуку роботи, здійсненню перекваліфікації, підготовки резюме та підтримки у такому непростому завданні - працевлаштуватися. Організацією надається всебічна підтримка, з пріоритетним фокусом на довгострокову інтеграцію, що сприяє пришвидшенню адаптації українських родин до нових умов життя [55].

Отже, можемо стверджувати, що ініціювання різних проєктів та фондів, від ЄС сприяє забезпеченню базових потреб біженців з України, а також максимальному полегшенню процесу адаптації та інтеграції до умов нових країн проживання. В межах підтримки біженців, незважаючи на важливість для них гуманітарної допомоги, слід вказати на такі напрямки допомоги як надання медичних, інтеграційних, психологічних, освітніх послуг, культурної адаптації, прямих виплат для біженців, які покривають їхні життєві потреби, а також отримання соціальних виплат через реалізацію державних програм країн, що приймають біженців.

Можемо стверджувати, що роль ЄС у підтримці України є надважливою. Отримання гуманітарної допомоги українцями як у межах країни, так і за кордоном, врятувало багато життів підтримало функціонування багатьох сфер життєдіяльності.

Висновки до другого розділу

1. Політична підтримка України була дуже цінною, оскільки це було підтвердженням прихильності до керівництва країни, правильності прийнятих ним рішень та забезпечення захисту населення країни. Початок повномасштабної російсько-української війни обумовив з боку ЄС посилення політичної, гуманітарної, військової та фінансової підтримки економіки, суспільства та майбутньої відбудови України. Ключовим рішенням у напрямку політичної підтримки України стало отримання Україною статусу країни-кандидата в ЄС та дорожньої карти необхідних для цього реформ. Суттєвою

підтримкою України стало запровадження антиросійських санкцій партнерами ЄС: США, Канади, Японії, НАТО, G7 та ін. Складові політичної підтримки України з боку ЄС: офіційне визнання європейської перспективи України; підтримка євроінтеграційного напрямку України; встановлення безпекових зобов'язань; санкційної політики; підтримки у сфері правосуддя; військової підтримки; мобілізації ресурсів для подальшого відновлення.

2. Системний характер допомоги Україні з боку ЄС вбачається у таких складових: фінансовій; торговельній; гуманітарній; інституційній. Механізми підтримки України: фінансова підтримка (у вигляді грантів і кредитів для держави); інвестування в Україну; технічна допомога та ін.. Напрямки фінансової допомоги: надання прямої бюджетної підтримки (гранти та позики); гуманітарної, енергетичної та екстреної допомоги; військової допомоги. Основні канали економічної допомоги: макрофінансова допомога (MFA, MFA+)(виплата зарплат і пенсій; утримання систем охорони здоров'я, освіти, соціального сектору); підтримка енергетичного сектору та критичної інфраструктури; Ukraine Facility. Напрямки економічної допомоги у сфері торгівлі передбачають тимчасову лібералізацію торгівлі з Україною шляхом скасування на один рік мит на український експорт.

3. Гуманітарна допомога ЄС для українців є важливим напрямком допомоги ЄС у період повномасштабної російсько-української війни. Надання гуманітарної допомоги здійснюється як на території України, так і на території країн ЄС. Напрямки гуманітарної допомоги: забезпечення житлом, соціальною допомогою, предметами повсякденного вжитку, продовольчим товарами, медичними засобами та ін.. У рамках гуманітарної допомоги ЄС передбачається: надання притулку; грошової підтримки; медичного обслуговування; продовольчої допомоги; освіти; водопостачання та санітарію; підвищення кваліфікації; працевлаштування.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

3.1. Проблемні аспекти політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни

За період повномасштабної російсько-української війни відбулися події, які вказують на радикальні трансформаційні процеси у політиці ЄС, адже спочатку ЄС висловлювало лише занепокоєння та продовжував співпрацю з РФ у різних стратегічних напрямках (насамперед, енергетичній сфері), проте згодом, переглянувши свої позиції, наклав жорсткі санкції як персональні, так і на країну загалом. Нагадаємо, що найбільш прибутковими галузями російської економіки є ОПК, транспорт, енергетика, тому санкційна політика ЄС сприяла також суттєвому ускладненню доступу РФ до міжнародних фінансів. Сучасна спільна зовнішня політика ЄС, спрямована на підтримку України, обумовила прийняття складних рішень як на міждержавному, так і на національному рівнях.

Політика ЄС щодо України в умовах повномасштабної війни є поєднанням напрямків, які визначають значні можливості і значні виклики у її реалізації. Перш за усе, ЄС отримав статус ключового союзника України, що є демонстрацією солідарності і масштабів підтримки. Проте, помітним є існування системних, інституційних, політичних, економічних бар'єрів, які

виступають обмежуючими факторами впливу на ефективність цієї підтримки як для України, так і для ЄС.

Незважаючи на демонстрацію ЄС історично високого рівня солідарності після 2022 р., наявним є існування значних розбіжностей між державами-членами під час визначення напрямків підтримки, військових зобов'язань і політичних поступок.

Наприклад, можна відмітити наявність різних підходів у країн-членів ЄС до безпекового напрямку співіснування. Деякими країнами, як наприклад Польща та країни Балтії, висунуто вимогу необхідності введення жорсткіших обмежень щодо РФ, та виступають за надання більшого обсягу військової допомоги. Іншими країнами, наприклад, Угорщина, висунуто вимоги продовжувати співпрацю з РФ, адже ключовими аспектами є історичні зв'язки та енергетична залежність.

Інші розбіжності обумовлені різними економічними наслідками політичної ізоляції РФ для різних країн. Лідери деяких країн, залежних від російської енергетики, можуть утримуватися від введення санкцій щодо РФ та окремих її осіб. Слід вказати і на наявність політичних інтересів деяких країн, зумовлених схильністю до політичних поступок з метою уникнення подальшої ескалації конфлікту.

Під час процедури одноголосного голосування за ті чи інші зовнішньополітичні рішення, лідери окремих країн можуть блокувати їх прийняття. Так, наприклад, реалізація загальної зовнішньої та безпекової політики у процесі ухвалення рішень передбачає одноголосну підтримку.

Так наприклад В. Орбан, Р. Фіцо позитивно ставляться до В. Путіна та підтримують його ініціативу щодо перешкоджання надання допомоги Україні з боку ЄС.

Підтримка ЄС щодо України включає наявність спільноінституційних механізмів, а також надання двосторонньої допомоги державами-членами, що є сумнівним аспектом для ефективності централізованої політики. Маємо зауважити, що через те, що Україна має різні національні інтереси з ЄС, які

стосуються сфери енергетики, сільського господарства, політики щодо росії, тому дії ЄС не завжди можуть бути швидкими і одностайними, як того вимагає воєнна ситуація.

Проте, можемо назвати способи, які сприятимуть подоланню розбіжностей та підвищить ефективність політики ЄС щодо України:

- Координація та діалог, що передбачає активність обговорень країнами-членами ЄС питань безпеки та політики з росією, це сприятиме пошуку спільного бачення.

- Спільні дії, що передбачають прийняття спільних у санкційній політиці та вибору напрямків надання допомоги Україні, це виступатиме демонстрацією єдності.

- Гнучкість у залученні лідерів країн-членів ЄС до прийняття компромісних рішень.

Нині політика ЄС щодо України є демонстрацією історично високого рівня солідарності після 2022 р., проте існує необхідність подальшого пошуку потенціалу для подолання розбіжностей у даному напрямку для прийняття спільних рішень.

Наступним проблемним питанням, на яке слід звернути увагу, є військова, точніше оборонна спроможність та залежність. ЄС заявляє про допомогу Україні у напрямку підвищення обороноздатності України, проте спостерігається повільність у досягненні зазначених цілей. Наприклад, забезпечення боєприпасами, озброєнням, системами ППО є недостатнім.

ЄС залежить від постачання озброєння із США, що унеможливлює досягнення стратегічної мети Європи. Проте, політика Д. Трампа останнім часом демонструє повне відсторонення та надія ЄС моливості самотужки забезпечити військову підтримку Україні. Це підтверджує той факт, що незважаючи на політичні заяви ЄС, підтримка України у військовому секторі залишається недосконалою, недостатньою та повільною. На її виконання впливають логістичні спроможності, виробничі потужності та бюрократичні механізми.

Маємо зазначити, що у ставленні ЄС до України значною мірою фігурує питання щодо здатності Україною здійснення необхідних внутрішніх реформ у сферах правосуддя, антикорупції, державного управління. Також спірним є питання готовності ЄС до адаптації своїх стандартів.

Доцільно зауваження, що ЄС не завжди демонструє достатнє врахування цих викликів або підготовку адекватних інструментів підтримки, зважаючи на факт перебування України у стані війни. Протиріччя полягає у прагненні ЄС підтримувати Україну швидшим і масштабнішим способом, проте також помітним є небажання зниження стандартів, які є ключовими аспектами для інтеграції. У цьому вбачається складність пошуку Балансу між терміновою допомогою та довгостроковими реформами.

Досліджуючи проблемні питання політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни, ми виявили наявність протиріч у економічній сфері та торговій інтеграції. Україна отримала статус кандидата, асоціацію. Політика ЄС сприяє торгівельній та експортно-імпортній співпраці, проте ризиками виступає поява конкуренції українських товарів поряд з товарами з ЄС. Це обумовить навантаження на бюджет ЄС і сектори економіки в країнах-членах, як наприклад, у сільському господарстві. Ми пам'ятаємо неприємну ситуацію, коли польські фермери почали блокувати транзитні перевезення зерна через Польщу, адже це спричинило погіршення відносин між Україною та Польщею.

Маємо додати, що Україні бракує інвестицій для модернізації різних галузей, тоді як ЄС досі не надав пропозиції щодо реалізації фінансування таких масштабних інвестицій. Торгова та економічна інтеграція є шансом для України, але також і ризиком: якщо у період війни українська економіка не встигне адаптуватися до стандартів ЄС, тоді виникне можливість дисбалансів, недовіри чи зворотних наслідків, які будуть негативними для обох сторін.

Важливим вважаємо питання енергетичної безпеки та залежності. Війна чинить суттєвий вплив на енергетичну ситуацію в ЄС, оскільки перед ЄС постало завдання відмови від постачання газу з росії. На цю вимогу ЄС уклало

договір про постачання скрапленого газу із США. Але досі поставки газу з РФ продовжуються, а через стрибки цін на енергоносії виникає потреба в диверсифікації постачань.

У контексті України - це питання інтеграції української енергетики, забезпечення відбудови і модернізації енергосистеми в умовах війни. Отже, подвійним викликом для ЄС стало поєднання війни, усунення енергетичної залежності та необхідність структурних реформ, а також одночасний захист енергетичної безпеки ЄС і підтримка української сторони.

Щодо проблем, пов'язаних з перспективою розширення ЄС та статусу України. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС, проте сьогодні є неможливим повноцінне членство України, адже країна, яка перебуває у стані війни, не може стати членом ЄС.

Деякими країнами-членами висловлено побоювання, що швидке розширення ЄС обумовить ослаблення внутрішніх стандартів ЄС або сприятиме створенню внутрішньої напруги. Це стратегічне питання - готовність ЄС до інтеграції країни під час війни, адже ніхто не може дати гарантій не порушення стандартів ЄС чи створення нових ризиків. Сподіваємося, до моменту завершення війни на території України, ЄС продемонструє підтвердження її членства у своїй спільноті.

Останнім часом спостерігається поява деякої втоми серед країн-членів ЄС щодо підтримки України та її громадян, які отримали статус біженця та перебувають на території ЄС. Виникає побоювання, що допомога у даному напрямку буде не довготривалою та нестійкою. Деякі дослідження вказують на зростання допомоги ЄС щодо України у перші роки після початку повномасштабного вторгнення, проте ризиковим аспектом є зниження підтримки, виснаження ресурсів, зменшення фінансування та поступове формування політичної «втоми» серед громадян ЄС.

Також існує зміщення фокусу ЄС на появу інших криз або внутрішніх проблем, що обумовить зміну пріоритетів. Ми знаємо про здатність РФ штучно створити такі кризи, аби знизити показник підтримки ЄС для України. У рамках

стратегічних планів РФ має вторгнутися на територію ЄС, тому і виникла необхідність зміни вектора на організацію власного захисту. Оскільки на сьогодні не відомі остаточні терміни закінчення російсько-української війни, підтримка України має бути стійкою, проте постерігається обмеження політичних, бюджетних, соціальних.

Маємо акцентувати увагу на питанні післявоєнної відбудови України та ролі ЄС у цьому процесі. Вважаємо, що ЄС у цьому напрямку відіграватиме ключову роль. Проблемою є неможливість визначення точної кількості ресурсів, необхідних для здійснене відбудови. Проте, вже сьогодні помітним неабияке зацікавлення інвесторів у реалізації даного процесу. Головним проблемним аспектом постає питання, пов'язане із управлінням та контролем за використанням коштів, адже корупційні ризики є першочерговими.

Зважаючи на значні руйнування інфраструктури країни та цивільних об'єктів існує ризик тривалості процесу відбудови, або як завжди, буде штучно затягнута. Тому прозорість виконання усіх дій та рішень має стати пріоритетним фактором. Надзвичайно важливим є аспект контролю та моніторингу за процесом архітектури відбудови України у повоєнний період.

Якщо ЄС займе лідерську позицію у післявоєнній відбудові України, це надасть можливості визначити рівень чесності, справедливості та порядності керівників, адже це стане показником реальної підтримки України.

Таким чином, політика ЄС щодо України у період повномасштабної російсько-української війни характеризується наявністю безлічі протиріч та проблемних питань, які потребують вирішення. Політика ЄС щодо України в умовах війни є поєднанням значних можливостей і значних викликів. ЄС як ключовий союзник України, демонструє солідарність і значну підтримку. Проблемними питаннями співпраці слід назвати наявність системних, інституційних, політичних, економічних бар'єрів, які сприяють обмеженню її ефективності.

3.2. Напрями та перспективи розвитку політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни

Формування напрямків політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни має важливе значення для не лише для України як потерпілої сторони, а й для ЄС. Для обох сторін важливим є не лише визначення способів підтримки України, але й у забезпеченні стабільності всієї Європи.

Маємо вказати ключові аргументи, що розкривають важливість розвитку політики ЄС щодо України:

1) Захист спільних цінностей ЄС:

- війна росії проти України продемонструвала посягання не лише на її територію, а у загальному вигляді й на демократію, свободу, верховенство права як основоположних принципів ЄС .

- формування чітких напрямків політики ЄС щодо України сприяють захисту вказаних цінностей як у практичному, так і у теоретичному розрізі;

- перемога України стане перемогою всієї демократичної Європи.

2) Підтримка безпеки та стабільності в Європі здійснюється завдяки:

- Україні, яка є буфером та захисним щитом Європи від рф;

- формуванню сильної, стабільної, озброєної та реформованої України як запоруки безпеки Східної Європи довгостроковій перспективі;

- розробленню стратегії ЄС, що сприятиме недопущенню ескалації конфлікту на територію інших країн - Балтії, Молдови та ін..,

- зменшенню гібридних загроз у формі кібератак, дезінформації, шантажу енергоресурсами.

3) Уникнення розпаду ЄС та посилення єдності стало можливим завдяки:

- чітко сформованим напрямкам політики, та унеможливлення дій кожною країною ЄС окремо, на свій розсуд;

- формування узгодженої політики ЄС щодо України як важливого інструменту внутрішньої консолідації ЄС;

- позиціонуванню ЄС геополітичним гравцем, а не просто економічним союзом.

4) Інтеграція України до ЄС передбачає підготовку до членства, що передбачає:

- поступову інтеграцію України в інституції ЄС;
- адаптування законодавства України до права ЄС;
- підготовку фінансових та адміністративних механізмів.

Виконання вказаних вимог сприятиме уникненню хаосу у момент реального приєднання України до ЄС.

5) Планування відбудови та інвестицій, потреба в яких обумовлена масштабними руйнуваннями через війну, тому вже сьогодні потрібно:

- формування європейської стратегії відбудови;
- залучення інвесторів і підготовка проектів у ключових галузях (енергетики, транспорту, охорони здоров'я, цифровізації).

Такі механізми є вкрай важливими, оскільки без чіткої політики не буде ані прозорого управління ресурсами, ані ефективної реалізації.

6) Протидія «втомі від війни» передбачає формування стратегічних напрямків, які матимуть довготривалі, реалістичні цілі, що сприяє:

- уникненню ситуативного реагування;
- збереженню підтримки громадськості у країнах ЄС;
- утвердженню, що допомога Україні становить інвестиції у власну безпеку і стабільність.

7) Формування нової архітектури європейської безпеки передбачає:

- усталення нинішньої політики ЄС щодо України стане початком формування всієї системи безпеки Європі;
- реалізація підтримки ЄС щодо України є демонстрацією готовності понесення геополітичної відповідальності.

Отже, формування чітких, стратегічних напрямків політики ЄС щодо України в умовах війни є необхідною умовою не лише для отримання перемоги

України, а й для встановлення довготривалого миру, стабільності та геополітичної значущості Європи.

Маємо зазначити, що побудована сучасними реаліями політика ЄС щодо України має важливе значення, оскільки сприяє розвитку таких основних аспектів функціонування української держави:

- посилення міжнародної легітимності України (підтримка потужним регіональним актором є чинником моральної, дипломатичної підтримки);
- послання сигналу росії та іншим, який означає готовність Європи підтримувати Україну та убезпечити від наслідків агресії;
- формування внутрішньої політики України через отримання допомоги як фактору включення умов реформ, які сприятимуть демократичному розвитку та інституційній стабільності);
- формування європейської безпеки, на яку впливає війна в Україні, що вказує на підтримка України як елемент політики ЄС.

У ході дослідження ми виявили такі напрями політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни, які й надалі мають розвиватися та вдосконалюватися, а саме:

1) Надання фінансової та економічної підтримки:

- ЄС створив інструмент Ukraine Facility (20242027 pp.) для підтримки України - до 50 млрд. євро у формі грантів і позик.
- надання підтримки у енергетичній стійкості, інфраструктурі, цифрової трансформації: наприклад, через фонд енергетичної підтримки.
- реалізація торговельних заходів, які передбачають зняття мит і квот, створення солідарних логістичних коридорів для експорту України.

2) Надання безпекової, оборонної та стратегічної підтримки:

- ЄС надає військову, оборонну підтримку Україні через інструменти типу European Peace Facility (EPF) і тренування військових;
- визнання ЄС, що завершення війни можливе лише за умови надання Україні адекватних оборонних можливостей.

3) Здійснення реформ, підтримання інтеграційного напрямку і членства в ЄС:

- інтеграційний рух до ЄС шляхом підписання асоціаційних угод, адаптації до стандартів ЄС;
- отримання фінансування та підтримки, пов'язаної з впровадженням реформ в Україні у сфері урядування, антикорупції, правосуддя.

4) Відбудова після війни та модернізація передбачає:

- планування відбудови України з урахуванням нинішньої політики ЄС.
- інвестування в розвиток зеленої економіки, цифрової інфраструктури.

5) Захист і відновлення суверенітету, територіальної цілісності передбачає:

- підтвердження ЄС, що в основі миру знаходиться повага суверенітету, територіальної цілісності України;
- продовження санаційної політики ЄС проти росії.

Завдяки допомозі та підтримці Україні з боку ЄС, можемо передбачити такі перспективи розвитку та ключові сценарії функціонування України у європейському просторі (2025-2030 рр.):

- можливість переходу до інтеграції в єдиний ринок ЄС, отримання більшої глибини торговельних і інституційних зв'язків;
- збільшення оборонного і промислового співробітництва між Україною та ЄС;
- здійснення масштабної відбудови України з участю ЄС;
- перегляд політики ЄС щодо членства України, у межах якого необхідним є формування дорожньої карти інтеграції, можливе прискорення процедури чи нового формату;
- посилення стратегічної автономії ЄС у військовій, енергетичній сфері з огляду на уроки війни .

Вбачаємо перспективи розвитку взаємовідносин між Україною і ЄС у таких аспектах: продовження та удосконалення санкційної політики щодо РФ.; показове введення санкцій ЄС щодо РФ; здійснення контролю за виконанням

санкційної політики щодо РФ; продовження економічної підтримки України; посилення тиску на країни-члени ЄС щодо унеможливлення співпраці з РФ; удосконалення соціальної політики щодо біженців з України; удосконалення політики у аграрному секторі взаємовідносин України з ЄС; збільшення кількості воєнної допомоги Україні; введення військового контингенту на територію України; пришвидшення набуття Україною членства в ЄС.

На сьогодні політика ЄС щодо України продовжує бути несміливою. Основним аспектом політики є потреба в допомозі Україні для завершення війни. Проте, останнім часом спостерігається недостатня підтримка з боку ЄС. Тому маємо надати пропозиції з удосконалення політики ЄС щодо України, а саме:

1) Продовження та удосконалення санкційної політики щодо РФ. Введення санкцій ЄС щодо РФ стало показовим. Накладені санкції стосувалися не лише окремих громадян, а й низки приватних та державних компаній. З березня 2014 р. з боку ЄС спостерігалось поступове запровадження обмежувальних заходів щодо РФ, що було відповіддю на окупацію Криму та Східних областей України, а з початком повномасштабного вторгнення – на спробу анексії території Запорізької, Херсонської, а також частини Сумської, Харківської та Дніпропетровської областей.

До переліку суб'єктів, на яких накладено санкційні обмеження, входять політичні партії, збройні сили та воєнізовані формування, банки та фінансові установи, компанії військово-промислового комплексу, авіаційної, суднобудівної та машинобудівної галузей, медіа-холдинги та компанії, що поширюють прокремлівську та антиукраїнську пропаганду. Проте, санкції не працюють у повному обсязі, існує безліч обхідних шляхів, які допомагають економіці країни-агресора залишатися у робочому стані та задовольняти потреби війни. Тому санкційна політика повинна бути переглянута, а методи заробляння коштів РФ на потребу її армії, повинні бути унеможливлені.

2) Забезпечення контролю за виконання санкційної політики щодо РФ. Оскільки ми постійно спостерігаємо за порушеннями санкцій, які являються

важливим покаранням країни-агресора за вторгнення на територію суверенної України, то вважаємо, що контроль за виконанням санкційної політики є необхідною умовою їх дієвості та ефективності. З цією метою необхідно синхронізувати санкції України та ЄС стосовно російських підприємств, а також удосконалити міжнародне законодавство, у якому посилено відповідальність за невиконання дотримання санкцій та покарання за допомогу у недотриманні санкцій.

3) Продовження економічної підтримки України. Україна знаходиться у складному економічному становищі через війну, скільки безліч підприємств знищені, бізнес потерпає від здорожчання сировини та енергоносіїв, браку людського ресурсу, та ін.. Тому економічна підтримка з боку ЄС для України дуже важлива. Це означає, що фінансова підтримка має бути регулярною, а також контроль за її отриманням та розподілом за призначення – беззаперечним.

4) Посилення тиску на країни-члени ЄС щодо унеможливлення співпраці з РФ. Як відомо, деякі країни - члени ЄС підтримують близькі стосунки з РФ. Наприклад, Угорщина, Словаччина, Греція. Це пов'язано зі значним фінансуванням політичних партій та очільників вказаних. Тому необхідно встановити каральні обмеження для країн-прихильників агресора, наприклад у вигляді економічних обмежень, або загалом, виключення зі співтовариства.

5) Удосконалення соціальної політики щодо біженців з України. Оскільки у країна ЄС знаходиться значна кількість біженців з України (близько 4,3 млн. чоловік), щодо них має бути спрямована справедлива соціальна політика ЄС. Наприклад, надання допомоги у працевлаштуванні та справедлива оплата праці (не нижча за встановлену для місцевого населення), та продовження соціальних виплат громадянам різних категорій: вагітним, матерям з малолітніми дітьми, особам похилого віку).

6) Удосконалення політики у аграрному секторі взаємовідносин України з ЄС. Останнім часом спостерігається ряд непорозумінь у сфері аграрної політики взаємовідносин України та ЄС. Гучними стали події блокування

Польщею кордону з метою заборони транзитних перевезень зернових з України, апогеем чого стала ситуація, коли було відкрито вагони та розсипано зерно на колії, а також з вантажівок на трасу. Такі події вважаємо неприпустимими та такими, за які виконавці та замовники повинні нести покарання. Тому законодавством ЄС має бути урегульовано питання транзиту сільгосппродукції, їх реалізації та справедливий розрахунок (цінова політика).

7) Збільшення кількості воєнної допомоги Україні. Україна перебуває у війні вже понад десять років. Активна фаза триває четвертий рік, точаться важкі бої за незалежність України та збереження її територіальної цілісності. Кожного дня гинуть мирні жителі, а кількість загиблих воїнів – колосальна. Тому Україна потребує безперервної допомоги у вигляді військової техніки, боєприпасів, оснащення, систем ППО та ін.. Припинення постачання озброєння є неприпустимим та згубним для України. Адже ми усі прагнемо швидшої перемоги над ворогом та повернення території до стану 1991 р.

8) Пришвидшення набуття Україною членства в ЄС. Україна тривалий час прагнула вступити до європейської спільноти. Виконувала усі приписи та встановлені завдання відповідно до Угоди про асоціацію. Вважаємо, що Україна є достойним кандидатом щодо вступу до ЄС, що підтверджено її стійкістю, набутою під час війни. Тому підтримка країн у отриманні членства України в ЄС є важливою та необхідною умовою у швидшій перемозі у російсько-українській війні.

Вважаємо, що Україна являється надійним партнером ЄС та на сьогодні вона показала, що удостоєна звання повноправного члена європейської спільноти. Для нас це важливий крок до нових перспектив, перемоги та подальшого мирного розвитку країни.

Висновки до третього розділу

1. Реалізація політики ЄС щодо України вказує на отримання ЄС статусу ключового союзника України, що демонструє солідарність і масштаби

підтримки. Ми виявили існування системних, інституційних, політичних, економічних бар'єрів, які можуть обмежити ефективність цієї підтримки як для України, так і для ЄС.

У політиці ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни існують проблемні питання: координація та неоднотайність серед країн-членів; забезпечення військової (оборонної) спроможності та залежності; реалізація внутрішньої політики і реформ в Україні; забезпечення економічної та торгової інтеграції, енергетичної безпеки та залежності; перспектива розширення ЄС та статусу України; загроза довгостроковій стійкості допомоги та «втоми від підтримки»; післявоєнна відбудова та роль ЄС.

2. Україна проявила себе надійним партнером ЄС, тому у перспективі розвиток зовнішньої політики ЄС щодо України має відбуватися у позитивному напрямку. Перспективи розвитку політики ЄС щодо України окреслено у таких напрямках: перехід до інтеграції в єдиний ринок ЄС; збільшення оборонного і промислового співробітництва між Україною та ЄС; реалізація масштабної відбудови України з участю європейських інвесторів, компаній, фінансових інститутів; перегляд політики ЄС щодо членства України; посилення стратегічної автономії ЄС.

Розроблено пропозиції щодо удосконалення політики ЄС щодо України: продовження та удосконалення санкційної політики щодо РФ; забезпечення контролю за виконання санкційної політики щодо РФ; продовження економічної підтримки України; посилення тиску на країни-члени ЄС щодо унеможливлення співпраці з РФ; удосконалення соціальної політики щодо біженців з України; удосконалення політики у аграрному секторі взаємовідносин України з ЄС; збільшення кількості воєнної допомоги Україні; пришвидшення набуття Україною членства в ЄС та ін..

ВИСНОВКИ

У ході дослідження політика ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни виконано такі завдання:

1. Охарактеризовано зовнішню політику ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни. Виявлено напрямки співпраці між Україною та ЄС у енергетиці; торгівельній та інвестиційній діяльності; юстиції та внутрішніх справах; адаптуванні законодавства України до законодавства ЄС; охороні навколишнього середовища; транспортній сфері; транс прикордонного співробітництва; співпраці у сфері науки та космічній сфері. Визначено механізми реалізації політики ЄС: економічний, фінансовий, правовий, політичний; інституційний. Напрямки економічного механізму: торговельно-економічна інтеграція; фінансова та бюджетна підтримка; інвестиційні механізми; секторальна інтеграція; регуляторна та інституційна підтримка. Встановлено інструменти та заходи реалізації політики ЄС: санкції та економічна ізоляція Росії; військова та оборонна підтримка: макро-фінансова й бюджетна допомога; використання заморожених російських активів; політична та дипломатична підтримка; гуманітарна та відновна допомога.

Охарактеризовано зовнішню політику України щодо ЄС в умовах повномасштабної російсько-української війни. Окреслено євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики України пріоритетним. Встановлено основні досягнення у політиці України щодо ЄС: отримання кандидатського статусу; приєднання до єдиної енергосистеми ЄС; поглиблення інтеграції у внутрішній

ринок (митний, транспортний «безвізи»); рішення ЄС про відкриття переговорів щодо вступу; стабільна фінансова допомога від ЄС.

2. Проаналізовано особливості політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни. Охарактеризовано політичну допомогу ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни. Визначено складові політичної підтримки ЄС: визнання європейської перспективи України; підтримку вступу до ЄС; безпекові зобов'язання; санкційну політику; підтримку у сфері правосуддя; військову підтримку; мобілізацію ресурсів для відновлення.

Охарактеризовано економічну допомогу ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни. Визначено складові економічної допомоги: фінансову; торговельну; гуманітарну; інституційну. Встановлено механізм підтримки України: фінансова підтримка у вигляді грантів і кредитів для держави; особливі рамки інвестування в Україну; технічна допомога та ін.. Визначено напрямки фінансової допомоги: пряма бюджетна підтримка (гранти та позики); гуманітарна, енергетична та екстрена допомога; військова допомога. Виявлено основні канали економічної допомоги: макрофінансова допомога (виплата зарплат і пенсій; утримання систем охорони здоров'я, освіти, соціального); підтримка енергетичного сектору та критичної інфраструктури; Ukraine Facility.

Охарактеризовано гуманітарну допомогу ЄС Україні в умовах повномасштабної російсько-української війни. Визначено аспекти надання гуманітарної допомоги ЄС: притулок; грошова підтримка; медичне обслуговування; продовольча допомога; освіта; водопостачання та санітарію. Визначено напрямки гуманітарної допомоги ЄС: підтримка населення; освіта; медична допомога; енергетична інфраструктура.

3. Розкрито проблемні аспекти політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни. Виявлено проблемні питання: координація та одностайність серед країн-членів; військова (оборонна) спроможність та залежність; внутрішня політика України і реформи;

економічна та торгова інтеграція; енергетична безпека та залежність; перспектива розширення ЄС та статусу України; довгострокова стійкість допомоги та «втома від підтримки»; післявоєнна відбудова та роль ЄС.

4. Визначено напрями та перспективи розвитку політики ЄС щодо України в умовах повномасштабної російсько-української війни. Визначено напрямки перспективи розвитку політики ЄС щодо України: перехід до інтеграції в єдиний ринок ЄС; збільшення оборонного і промислового співробітництва між Україною та ЄС; масштабна відбудова України з участю європейських інвесторів, компаній, фінансових інститутів; перегляд політики ЄС щодо членства України; посилення стратегічної автономії ЄС.

Розроблено пропозиції щодо удосконалення політики ЄС щодо України: продовження та удосконалення санкційної політики щодо РФ; забезпечення контролю за виконання санкційної політики щодо РФ; продовження економічної підтримки України; посилення тиску на країни-члени ЄС щодо унеможливлення співпраці з РФ; удосконалення соціальної політики щодо біженців з України; удосконалення політики у аграрному секторі взаємовідносин України з ЄС; збільшення кількості воєнної допомоги Україні; пришвидшення набуття Україною членства в ЄС та ін..

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2411-17/ed20100701> (дата звернення: 10.08.2025).
2. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу: програма, схвалена Указом Президента України від 14.09.2000 р. № 1072/2000. Дата оновлення: 10.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (дата звернення: 16.08.2025).
3. Статут Організації Об'єднаних Націй: міжнародний документ від 26.06.1945 р. № 995_010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_010 (дата звернення: 10.06.2025).
4. Угода про асоціацію. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (дата звернення: 14.06.2025).
5. Блощинський А. А. Шлях України до Європейського Союзу: реальні кроки і подолання перешкод. Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку: зб. наук. ст.. за матер. І-ї наук. практ. конф. з європ. права (м. Харків, 24 квітн. 2018 р.). Харків, 2018. 450 с.
6. Бурейко Н. Акторність України щодо Європейського Союзу у часи війни: експертні сприйняття. Українська призма: Рада зовнішньої політики: сайт. 28.11.2024. URL: <https://prismua.org/ukraines-actorness-in-relation-to-the-eu-in-times-of-war-expert-perceptions-and-insights/> (дата звернення: 06.01.2025).

7. В Гаазі офіційно розпочав свою роботу Міжнародний центр з переслідування за злочин агресії проти України (ICPA). Офіс Генерального прокурора: офіційний сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/v-gaazi-oficiino-rozpocav-svoyu-robotu-miznarodnii-centr-z-peresliduvannya-za-zlocin-agresiyi-proti-ukrayini-icpa> (дата звернення: 13.01.2025).

8. Відносини Україна – ЄС. Європейська інтеграція. Історія відносин Україна – ЄС. Луганщина моя: веб-сайт. URL: https://i-lug.gov.ua/external_relations/euro-integration-element/vidnosini-ukraina-%E2%80%93-es (дата звернення: 15.03.2024).

9. Від «Раді бачити» до «Спер**ляй до України»: як і чому змінилося ставлення поляків до українців. ТСН: сайт. 04.09.2025. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vid-radi-bachyty-do-sperliay-v-ukrayinu-iak-i-chomu-zminylosia-stavlennia-poliakiv-do-ukrayintsiv-2905193.html> (дата звернення: 09.09.2025).

10. Виступ Зеленського в Європарламенті: повний текст (відео). Главком Сайт. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/vistup-zelenskoho-v-jevroparlamenti-povnij-tekst-video-907440.html> (дата звернення: 12.01.2025).

11. Горюнова Є. О. Зовнішня політика ЄС щодо російсько-української війни (2014–2022 рр.). *Політикус. Серія: Євроінтеграція*. 2022. Вип. 2-4. С. 45-51.

12. Гуманітарна допомога та цивільний захист як напрям діяльності Європейського Союзу для сприяння міжнародному миру й безпеці. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/86/82> (дата звернення: 15.10.2025).

13. Гуманітарна підтримка України з боку ЄС. Європейська комісія. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-humanitarian-support-ukraine_uk#ref-%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE

[%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0-%D1%82%D0%B0-%D1%86%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82](#) (дата звернення: 15.10.2025).

14. Два роки повномасштабного вторгнення. Як це було. Житомирська державна обласна адміністрація: офіційний веб-сайт. 24.02.2024 р. URL: <https://oda.zht.gov.ua/news/uinp-24-lyutogo-2022-roku-rosiya-rozpochala-povnomasshtabne-vtorgnennya-v-ukrayinu-infografika/> (дата звернення: 10.06.2025).

15. Експорт українських товарів до ЄС з 2014 року зріс на 60%. Європейська правда: веб-сайт. 24.06.2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/06/24/675309/> (дата звернення: 10.01.2025).

16. Євроінтеграція в умовах війни: виклики і перспективи. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-MATRA-IV-KVARTAL7.pdf> (дата звернення: 16.10.2025).

17. Європарламент підтримав макрофінансову допомогу Україні до 35 млрд. євро, яка погашатиметься за рахунок прибутків від заморожених активів рф. EUUA: сайт. 2.10.2024. ULR: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/yevroparlament-pidtrymav-makrofinansovu-dopomogu-ukrayini-do-35-mlrd-yevro-yaka-pogashatymetsya-za-rahunok-prybutkiv-vid-zamorozhenyh-aktyviv-rf/#:~:text=22%20%D0%B6%D0%BE%D0%B2%D1%82%D0%BD%D1%8F%20%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%BD%D0%B0,%D0%B7%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%B1%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%D1%83%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8> (дата звернення: 14.01.2025).

18. Європейська інтеграція. Відносини Україна-ЄС. Історія відносин Україна-ЄС. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/euintegration/> (дата звернення: 15.06.2025).

19. Європейська Рада ухвалила рішення розпочати переговори щодо вступу України та Молдови до ЄС. Інтерфакс-Україна: сайт. 14 грудня 2023 р. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/954224.html> (дата звернення: 06.01.2025).

20. Європейський фонд миру: Рада ЄС збільшила фінансування до 7,97 млрд. євро до 2027 року. EU NEIGHBOURSEAST. Сайт. 16.03.2023. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/yevropejskyj-fond-myru-rada-yes-zbilshyla-finansuvannya-do-797-mlrd-yevro-do-2027-roku/> (дата звернення: 13.01.2025).

21. Зануд А. Торговельний безліміт: що дали Україні два роки без обмежень на ринку ЄС. BBC news Україна: сайт. 22.05.2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cv22lexmrnmo> (дата звернення: 10.01.2025).

22. Запитання і відповіді – Новий Механізм підтримки України. Європейська комісія: офіційний сайт. 20.06.2023. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/qanda_23_3353 (дата звернення: 24.09.2025)64.

23. 44. Звіт про управління за 2023 рік. ДП «Адміністрація морських портів України» Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. АМПУ: сайт. URL: https://www.uspa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/zvit_2023-%E2%80%93-15.04.2024.pdf (дата звернення: 11.09.2025).

24. Зеленський обговорив із прем'єркою Естонії важливість підтримки України з боку ЄС. Укрінформ. Сайт. 08.12.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3797562-zelenskij-obgovoriv-iz-premerkou-estonii-vazlivist-pidtrimki-ukraini-z-boku-es.html> (дата звернення: 11.01.2025).

25. Зеленський: Новий пакет санкцій ЄС проти Росії очікуємо у лютому. Укрінформ: сайт. 15.01.2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3948951-zelenskij-novij-paket-sankcij-proti-rosii-vid-evrosouzu-ocikujemo-u-lutomu.html> (дата звернення: 11.01.2025).

26. Івасечко О. Я., Цебенко О. О., Хівренко Д. Ю. Провідна роль ЄС у наданні допомоги Україні в умовах повномасштабної агресії росії. *Регіональні студії*. 2023. № 34.

26. Івасечко О. Я., Цебенко О. О., Хівренко Д. Ю. Провідна роль ЄС у наданні допомоги Україні в умовах повномасштабної агресії росії. *Регіональні студії*, 2023. № 34. С. 135-139.

27. Історичний момент: Україна отримала статус кандидата в ЄС. BBC news Україна: сайт. 23.06.2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61889833> (дата звернення: 25.07.2025).

28. Лікарчук Д. С. Європейський Союз та Україна: перспективи та проблеми адаптації. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2019. Вип. 3. С. 41-49.

29. Макрофінансова допомога (МФД). Офіційний веб-сайт Європейського Союзу. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-financial-assistance/macro-financial-assistance-mfa_en?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 16.06.2025).

30. Нова окупація: які території України ворог захопив у 2025 році. Frontliner: сайт. 01.07.2025).

31. Паливода Н. 20% території України окуповано росією, а Донбас майже зруйновано – Зеленський. Mind.ua: веб-сайт. URL: <https://mind.ua/news/20242472-20-teritoriyi-ukrayini-okupovano-rosieyu-a-donbas-majzhe-zrujnovano-zelenskij> (дата звернення: 10.06.2025).

32. Пашков М. Зовнішня політика України в контексті геополітичних процесів. Київ: Центр Разумкова. 2024. 18 с.

33. Приходько А. А. Євроінтеграційні процеси в Україні: становлення та розвиток. Prikhodko&Partners: веб-сайт. URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i->

[zmi/my-i-zmi/stattya/evroitegracijni-proczesy-v-ukrayini-stanovlennya-ta-rozvytok/](#) (дата звернення: 06.01.2025).

34. Підтримка ЄС Україні. Європейський Союз: сайт. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-support-ukraine_uk (дата звернення: 10.09.2025).

34. 67. Підтримка ЄС Україні. Європейський Союз: офіційний сайт. URL: https://european-union.europa.eu/index_en?prefLang=uk (дата звернення: 15.01.2025).

35. Половко О. О. Реакція Європейського Союзу на війну в Україні в контексті концептуальних засад розвитку ЄС. *Політикус*. 2023. Вип. 3. С. 126-130.

36. Про євроінтеграцію простими словами. Державна регуляторна служба України: офіційний сайт. URL: <https://www.drs.gov.ua/evrointegratsiya/pro-evrointegratsiyu-prostymy-slovamy/> (дата звернення: 19.08.2025).

37. Рада ЄС продовжила тимчасовий захист для українських біженців до березня 2026 року. Представництво Європейського Союзу в Україні. Офіційний сайт. 26.06.2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0-%D1%94%D1%81-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B8%D0%BB%D0%B0-%D1%82%D0%B8%D0%BC%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85-%D0%B1%D1%96%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B2-%D0%B4%D0%BE-%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8F-2026-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_uk?s=232 (дата звернення: 14.06.2025).

38. Реакція ЄС на агресію Росії проти України. Європейська Рада: офіційний сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-russia-military-aggression-against-ukraine-archive/> (дата звернення: 10.08.2025).

39. Рада ЄС схвалила виділення 4,2 млрд. євро макрофінансової допомоги Україні в межах фінансового інструменту Ukraine Facility. EUUA. Сайт. 06.08.2024. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/rada-yes-shvalyla-vydilennya-4-2-mlrd-yevro-makrofinansovoyi-dopomogy-ukrayini-v-mezhah-finansovogo-instrumentu-ukraine-facility/> (дата звернення: 14.01.2025).

40. Регіональна політика: наскільки Україна готова до вступу в ЄС. Cedos: сайт. 08.10.2024. URL: <https://cedos.org.ua/researches/regionalna-polityka-naskilky-ukrayina-gotova-do-vstupu-v-yes/> (дата звернення: 19.08.2025).

41. Санкції проти РФ. Міністерство закордонних справ України: сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/sankciyi-proti-rf> (дата звернення: 17.09.2025).

42. Собенко Н. Рада ЄС ухвалила рекомендацію щодо виходу з тимчасового захисту для українців. Суспільне новини: сайт. 16.09.2025. URL: <https://suspilne.media/1116092-rada-es-uhvalila-rekomendaciu-sodo-vihodu-z-timcasovogo-zahistu-dla-ukrainsiv/> (дата звернення: 17.09.2025).

43. Свиридюк Ю. Україна від початку вторгнення отримала понад \$145 млрд міжнародної допомоги - Мінфін. Суспільне новини: сайт. URL: <https://suspilne.media/1120256-ukraina-vid-pocatku-vtorgnenna-otrimala-ponad-145-mlrd-miznarodnoi-dopomogi-minfin/> (дата звернення: 16.09.2025).

44. Спецтрибунал щодо агресії РФ проти України має бути розташований у Гаазі – заява Зеленського й Рютте. Радіо Свобода. 04.05.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-spectrybunal-haaha-zelenskyirutte/32396483.html> (дата звернення: 13.01.2025).

45. Співпраця України з міжнародними організаціями в умовах російської агресії: проблеми, напрямки, завдання. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/73_2024/20.pdf (дата звернення: 17.10.2025).

46. Спільний захист ЄС: як Євросоюз посилює оборонний сектор. URL: <https://suspilne.media/856193-spilnij-zahist-es-ak-evrosouz-posilueoboronnij-sektor/> (дата звернення: 14.06.2025).

47. Спільні зобов'язання України та Європейського Союзу у сфері безпеки. Офіційний сайт Президента України. URL: https://www.president.gov.ua/en/news/spilni-bezpekovi-zobovyazannya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropejsk-91801?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 14.09.2025).

48. Угода була підписана президентом Зеленським в кулуарах саміту ЄС у Брюсселі 27 червня. Укрінформ: сайт. 30.06.2024. URL: https://www.ukrinform.net/rubric-politics/3880535-euukraine-security-agreement-full-text.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 14.09.2025).

49. Україна і ЄС підписали безпекову угоду: буде фінансування з Європейського фонду миру. Перший західний: сайт. 27.06.2024. URL: <https://1zahid.com/info/ukrayina-i-yes-pidpysaly-bezpekovu-ugodu-bude-finansuvannya-z-yevropejskogo-fondu-myru/> (дата звернення: 13.01.2025).

50. Україна отримала третій транш макрофінансової допомоги від ЄС у 1,5 млрд. євро. Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/ukrayina-otrymala-tretyi-transh-makrofinansovoyi-dopomogyvid-yes-u-15-mlrd-yevro> (дата звернення: 17.09.2025).

51. Хижа Америка: як Дональд Трамп змінює зовнішній курс США і як тепер діяти їхнім союзникам. Європейська правда: сайт. 05.08.2025. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/08/5/7217307/> (дата звернення: 06.08.2025).

52. Червоненко В. Вступ до НАТО і ЄС закріпили в Конституції. Що це означає. BBC News Україна: сайт. 07.02.2019. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-47155927> (дата звернення: 08.08.2025).

53. Шуба Т. П., Шкумат А. В., Крятова А. С. Проблеми та перспективи безвізового режиму в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 4. С. 158-162.

54. Щербанюк О. В. Реалізація принципів організації та діяльності органів публічної влади України в умовах війни. Правові засади організації та здійснення публічної влади: мат. V Міжнар. наук.-практ.конф. (м. Хмельницький, 17 чер. 2022 р.). Хмельницький, 2022. 401 с

55. Як ЄС підтримує Україну в умовах війни? URL: <https://uiip.org.ua/uk/novyny/yak-yes-pidtrymuie-ukrainu-v-umovakh-viiny> (дата звернення: 17.10.2025).

56. Як ЄС підтримує Україну. Ми з Україною: сайт. URL: <https://ukraine.europarl.europa.eu/uk/iak-ies-pidtrimuie-ukrainu/products-details/20220303CDT09168> (дата звернення: 10.09.2025).

57. Ukrainian Facility або 50 мільярдів євро від ЄС на відновлення: що має зробити Україна. Інститут аналітики та адвокації: сайт. 21.06.2023. URL: https://iaa.org.ua/articles/ukrainian-facility-abo-50-milyardiv-yevro-vid-yes-na-v-id-n-o-v-l-e-n-n-y-a-s-h-h-o-m-a-y-e-z-r-o-b-y-t-y-ukrayina/?gad_source=1&gad_campaignid=22613040175&gbraid=0AAAAp3Jda7JlXG8FBvnY4oLx2j3MOVAu&gclid=CjwKCAjwuePGBhBZEiwAIGCVS77AbcnwY47AQarZdkH2Jwo7AmMQuj6RPKBL8a2uOH7-J8KwkbEzYRoCnP4QAvD_BwE (дата звернення: 16.06.2025).

58. About EU Military Assistance Mission in support of Ukraine (EUMAM Ukraine). EU Military Assistance Mission in support of Ukraine website. URL: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine/about-eu-military-assistancemission-support-ukraine-eumam-ukraine_en?s=410260 (дата звернення: 15.09.2025).

59. Committees, on Ukraine's. Integration, into. the EU, and on Foreign Policy and. Inter-Parliamentary. Cooperation held an online meeting, with members of the Foreign Policy Council and the European Policy Committee of the Danish Folketing. Verkhovna Rada of Ukraine: Official webportal of the Parliament of Ukraine. URL: https://www.rada.gov.ua/en/news/News/224541.html?utm_source (дата звернення: 11.09.2025).

60. EU assistance to Ukraine. European Commission website. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_uk (дата звернення: 14.01.2025).

61. European Parliament declares Russia to be a state sponsor of terrorism. Official website of the European Union. URL:

https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/european-parliament-declares-russia-be-statesponsor-terrorism_en?s=232 (дата звернення: 11.01.2025).

62. European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations, 23 June 2022. Council of the EU website. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations23-june-2022/> (дата звернення: 11.01.2025).

63. EU support for Ukraine. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-support-ukraine_en (дата звернення: 10.08.2025).

64. EU support for Ukraine: from sanctions to military and humanitarian aid. EU NeighboursEast. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/explainers/eu-support-for-ukraine-from-sanctions-to-military-and-humanitarian-aidhow-is-the-eu-helping/> (дата звернення: 12.01.2025).

65. EU-Ukraine relations and the security situation in the country. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698907/EPRS_BR I\(2022\)698907_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698907/EPRS_BR I(2022)698907_EN.pdf) (дата звернення: 17.10.2025).

66. 14th EU-Ukraine Parliamentary Association Committee meeting, 8-9 June 2022. [European Parliament](https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/14th-eu-ukraine-parliamentary-association/product-details/20220620DPU33263?utm_source). URL: https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/14th-eu-ukraine-parliamentary-association/product-details/20220620DPU33263?utm_source (дата звернення: 10.09.2025).

67. Joint Statement by the members of the EU-Ukraine Parliamentary Association Committee, 24 March 2022. European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/joint-statement-by-the-members-of-the-eu/product-details/20220325DPU32423?utm_source (дата звернення: 10.09.2025).

68. New EU contribution for EIB's Ukraine support package to enable new lending of €100 million. Delegation of the European Union to Ukraine website. URL:

https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/new-eu-contributioneibs-ukraine-support-package-enable-new-lending-€100_en?s=232 (дата звернення: 17.09.2025).

69. Pros and cons: Options for security guarantees for Ukraine and their impact on Euro-Atlantic security. URL: <https://europeanleadershipnetwork.org/commentary/pros-and-cons-options-forsecurity-guarantees-for-ukraine-and-their-impact-on-euro-atlantic-security/> (дата звернення: 16.10.2025).

70. Position Paper on Ukraine EU accession. URL: <https://zpp.net.pl/wpcontent/uploads/2024/07/Position-Paper-on-Ukraine-EU-accession.pdf> (дата звернення: 16.10.2025).

71. «Realist turn»: Polish support for Ukraine shifts as war enters third year. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/23/no-collapse-of-polish-ukrainianrelations-after-two-years-of-russias-war> (дата звернення: 15.10.2025).

72. The EU's response to the war in Ukraine. URL: <https://eu4ukraine.eu/en/eu-warresponse-en> (дата звернення: 15.10.2025).

73. The Versailles declaration, 10 and 11 March 2022. European Council. 11 March 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versaillesdeclaration-10-11-03-2022/> (дата звернення: 14.06.2025).

74. Ukraine: Commission proposes to set up a dedicated Facility to support Ukraine's recovery, reconstruction and modernisation. European Commission website. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3355 (дата звернення: 17.09.2025).

75. Ukraine joins the EU Civil Protection Mechanism. European Commission website. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2360 (дата звернення: 14.01.2025).

76. Ukraine war: Is Europe doing enough to help against Russia? URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68514995> (дата звернення: 16.10.2025).

